

Nr 131.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående nybyggnad för statens historiska museum m. m.; given Stockholms slott den 20 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min a lernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam. Stadener.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet anför här efter departementschefen, statsrådet Stadener:

Under punkt 73 av 1931 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till nybyggnad för statens historiska museum m. m. för budgetåret 1931/1932 beräkna ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor.

Sedan utredningen i ämnet numera slutförts, anhåller jag att ånyo få anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

Nybyggnad
för statens
historiska
museum
m. m.

Statens historiska museum är jämte myntkabinettet, antikvariskt-topografiska arkivet och antikvariskt-numismatiska biblioteket ställt under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens inseende. Såväl dessa fyra statssamlingar som akademien och riksantikvarieämbetet äro inrymda i en och samma byggnad, nationalmuseibygnaden, där för ändamålet upplåtits hela bottenvåningen och några utrymmen i källaren. Härjämte disponerar museet provisoriska förrådslokaler i det södra av de gamla riksbankshusen och i förutvarande länscellfängelset å Östermalm. De av museet och övriga här angivna samlingar och institutioner nu innehavda lokalutrymmena representera en golvyta av sammanlagt 4,516 kvadratmeter, varav 1,107 kvadratmeter utgöra utställningsrum, 2,088 kvadratmeter magasinsutrymmen samt 1,321 kvadratmeter tjänsterum.

Frågan om uppförande av en ny byggnad för statens historiska museum och därunder hörande samlingar har länge stått på dagordningen. Ett flertal utredningar i ämnet ha verkställts, och olika förslag hava framkommit såväl med avseende å byggnadens beskaffenhet som beträffande dess förläggning. Det är särskilt förläggningsfrågan, som vållat svårigheter och föranlett ingående överväganden. År 1909 uttalade sig vitterhetsakademien för att museet borde förläggas till den mellan nordiska museet och Skansen belägna tomt, där biologiska museet har sin plats. Mot denna tanke gjordes dock invändningar av det skälet, att uppförandet av en monumentalbyggnad av här ifrågavarande dimensioner på berörda tomt ansågs komma att förtaga Djurgårdsentrén dess karaktär av parkentré. De s. k. statens byggnadssakkunniga framförde år 1913 två alternativ till förläggningsplats, nämligen antingen galärvarvet eller områdena på ömse sidor om nordiska museet. Då galärvarvet icke var tillgängligt, föreslogo de sakkunniga museets förläggande till området söder om nordiska museet mellan stora vägen och galärvarvets mur.

Även detta förslag möttes emellertid av gensagor. Nordiska museets nämnd avstyrkte detsamma bland annat på den grund, att de båda områdena på ömse sidor om nordiska museets byggnad enligt nämndens mening borde reserveras för detta museums eget behov av vidgat utrymme, och intendenten för Djurgården samt riksmarskalksämberet ställde sig likaledes avvisande, därför att en byggnad för ändamålet på sistberörda plats skulle ofördelaktigt inverka på utseendet och intrycket av själva entrén till Djurgården. Vitterhetsakademien hemställde så år 1919, att statens tomt i Nobelparken måtte reserveras för statens historiska museum. Byggnadssakkunniga motsatte sig bestämt en sådan åtgärd under framhållande, att Nobelparken icke borde reduceras och belastas med byggnader av större dimensioner. Själva upptogo de sakkunniga i sitt betänkande år 1925 angående ordnandet av statens byggnadsverksamhet i Stockholm en annan tomtplats till diskussion, nämligen den, å vilken f. d. positionsartilleriregementets kaseren är belägen. De framhöllo, att kaserenbyggnaden med dess båda flyglar

besutte en så betydande monumentalitet, att det borde vara ett allmänt intresse att söka bevara anläggningen. Byggnaderna kunde med lämpliga omändringar synnerligen väl ägna sig för museala ändamål. Emellertid uttalade sig de sakkunniga i nämnda betänkande närmast för att norra delen av galärvarvet fortast möjligt borde frigöras och att plats å detta område måtte upplåtas för statens historiska museum och dithörande institutioner.

I skrivelse av år 1926 uttalade vitterhetsakademien, att den för sin del kunde acceptera vilken som helst av de ifrågasatta platserna, nämligen galärvarvets område å Djurgården, Nobelparken och positionsartilleriets kasern-tomt. Akademien ansåge det emellertid vara ofrånkomligt, att byggnadsfrågan vunne sin lösning inom den allra närmaste framtiden, ty eljest skulle museisamlingarna och dessas vetenskapliga bearbetning lida obotlig skada och de forminnesvårdande myndigheterna svårt hämmas i sitt arbete.

Genom beslut den 14 maj 1926 anbefalldes Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvarien skyndsamt verkställa utredning rörande ny förläggning av statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, var-till utredningen kunde giva anledning; och förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja sedermera besluta i fråga om uppdrag åt byggnadsstyrelsen att utarbete ritningar till nya lokaler för nämnda museum och därmed förenade samlingar och institutioner.

Innan byggnadsstyrelsen inkommit med berörda utredning och förslag, framställdes av 1926 års beredning rörande den militära centralförvaltningens organisation och av kasernkommittén förslag, att ovannämnda kasernområde skulle i avseende å den del, varå kasernbyggnaden och stallflyglarna mot Storgatan vore belägna, utnyttjas för marinens överstyrelseorgan, som lämpligen kunde erhålla sina lokaler i kasernbyggnaden.

I januari 1928 inkom byggnadsstyrelsen med den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen angående ny förläggning av statens historiska museum och därtill hörande samlingar. Förslaget, som var uppgjort i fullt samförstånd med riksantikvarien och med ledning av ett av denne utarbetat program, innebar i huvudsak följande.

Den å f. d. positionsartilleriregementets kasernområde befintliga huvudbyggnaden skulle efter vissa nödiga ändrings och iståndsättningsarbeten tagas i anspråk för biblioteks- och arkivlokaler, tjänstelokaler för statens historiska museum och riksantikvarieämbetet ävensom sessionssal för vitterhetsakademien, lokaler för fotografering, textilkonservering m. m. Dessa lokaler skulle upptaga hela byggnadens bottenvåning och våningen 1 trappa upp samt en del av våningen 2 trappor upp, där dessutom vissa reservlokaler skulle erhållas, vilka tills vidare skulle kunna utnyttjas för Kinasamlingen eller eventuellt för kommittéer, ortnamnsberedningen m. m. För museisamlingarnas utställning och magasinering skulle däremot uppföras en nybyggnad bakom den sålunda avsedda administrationsbyggnaden, för vilket ändamål hela tomtutrymmet mellan sistnämnda byggnad och Linnégatan skulle tagas i anspråk. Denna nybyggnad skulle enligt förslaget, som emellertid icke betraktades

såsom en slutlig lösning av byggnadsproblemet, utgöras av en parallellt med administrationsbyggnaden gående rektangulär byggnad ävensom ett därtill anslutet bågformigt byggnadsparti mot hörnet av Linnégatan och Narvavägen. Genom två flygelbyggnader skulle den nya museibygnaden förbindas med administrationsbyggnaden men skulle i övrigt vara helt skild ifrån densamma. På grund av nivåförhållandena inom den del av tomten, som skulle upptagas av den nya museibygnaden, skulle denna byggnad, ehuru den icke komme att höja sig över administrationsbyggnadens taklinje, kunna till sin huvuddel uppföras i tre våningar med för ändamålet erforderliga rumshöjder. Huvudentrén till museibygnaden skulle anordnas från den gård, som bildas mellan denna byggnad och administrationsbyggnaden, och skulle tillträde till gården förmedlas genom en i anslutning till sistnämnda byggnads loggiaparti anordnad, tvärs genom byggnaden gående portik, varifrån jämväl uppgångarna till administrationslokalerna m. m. skulle anordnas.

Inom den sålunda skisserade nybyggnaden skulle statens historiska museum för sina samlingar erhålla välbelysta lokaler med ett utrymme, inom vilket ett av riksantikvariern Curman uppgjort program angivet utrymmesbehov av tillhoppa omkring 10,000 kvadratmeters golvyta helt skulle tillgodoses.

Enligt inom byggnadsstyrelsen verkställda approximativa kostnadsberäkningar skulle kostnaderna för uppförandet av den ifrågasatta nybyggnaden jämte kostnaderna för utförande av erforderliga ändrings- och iståndsättningsarbeten inom den gamla kasernbyggnaden uppgå till 3,500,000 kronor.

Det framhölls, att berörda förslag endast innefattade ett skissförslag, avsett att visa möjligheterna för en lämplig lösning av statens historiska museums lokalfråga.

Den tomtyta, som enligt det föreliggande skissförslaget skulle tagas i anspråk för statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner, utgjorde omkring 10,000 kvadratmeter. Emellertid ansågs det erforderligt att härutöver reservera plats för framtida utvidgning. Sådan utvidgning skulle enligt byggnadsstyrelsens mening lämpligen kunna förläggas till det tomtutrymme, som vore beläget i hörnet mellan Linnégatan och en i enlighet med ett av ovannämnda byggnadssakkunniga framlagt stadsplaneförslag angiven förlängning av Grevmagnigatan. Genom en dylik förläggning skulle byggnaden bliva lätt tillgänglig från de övriga museilokalerna, och tomtplatsen anses ur utrymmessynpunkt tillräcklig. Såsom en i en avlägsen framtid eventuellt erforderlig lokalutvidgning skulle man enligt byggnadsstyrelsen emellertid kunna tänka sig, att de båda stallflyglarna skulle tagas i anspråk för sagda ändamål.

Vad beträffade frågan, huru stallflyglarna tillsvidare skulle utnyttjas, fann byggnadsstyrelsen sig icke hava anledning att i detta sammanhang taga någon definitiv ställning. Emellertid anvisade byggnadsstyrelsen två utvägar såsom möjliga, nämligen antingen att de användes uteslutande såsom magasinlokaler, för vilket ändamål några kostnader för större ombyggnadsarbeten icke skulle behöva ifrågakomma, utan byggnaderna endast iståndsättas, eller också att byggnaderna genom vidtagande av en del mera omfattande ändringsarbeten, anbringande av takfönster och dylikt, iordningställdes såsom utställningslokaler för sådana museisamlingar, vilka med hänsyn till föremålsbeståndets beskaffenhet lämpligen skulle kunna inrymmas i de lokaler, som här skulle erhållas. Bland institutioner, vilkas behov av magasinutrymmen på nu angivet sätt skulle kunna tillgodoses, angav bygg-

nadsstyrelsen riksarkivet, nordiska museet, etnografiska museet, marinmuseet och sjöfartsmuseet. Skulle stallflyglarna befinnas böra användas till utställningslokaler för museiändamål syntes marinmuseet och sjöfartsmuseet lämpligen kunna härvid ifrågakomma.

Med avseende å den föreslagna kaserntomten torde jag få erinra om följande förhållanden:

Området innefattar en areal av 38,464 kvadratmeter. Samtidigt med att 1892 års riksdag (i skrivelse den 19 maj 1892, nr 78) beviljade medel till uppförande av en ny hästgardeskasern, beslöt riksdagen, att nu ifrågakomna kasernområde, som då omfattade hela kvarteret Hästgardet, skulle, till betäckande av kostnaderna för de nya kasernerna, uppdelas i kvarter och tomter samt efter rivning av därå uppförda byggnader försäljas. Tillika medgav riksdagen, att medel till såväl nyssnämnda byggnadsföretag som ock de gaturegleringsarbeten, vilka till följd av den ifrågasatta försäljningen erfordrades, finge efter Kungl. Maj:ts beprövande av statsverkets tillgångar förskjutas. En reglering av området genom framdragandet av Grevmagni- och Torstenssonsgatorna genom detsamma samt breddning av Styrmansgatan till 18 meters bredd fastställdes genom nådigt brev den 27 maj 1892. Genom denna ändring av stadsplanen skulle kvarteret Hästgardet uppdelas i tre kvarter — benämnda Spiltan, Krubban och Häcken — vilka skulle styckas i sammanlagt 40 tomter.

I sitt den 25 oktober 1917 avgivna yttrande över kassaförlagskommitténs betänkande anmälde statskontoret, att ämbetsverket för uppförande av nytt kasernetablissemang för livgardet till häst förskjutit ett belopp av 1,586,729 kronor 36 öre. På grund härav föreslog Kungl. Maj:t, att ifrågavarande förskott skulle i 1918 års tilläggsstat täckas av tillfälliga lånemedel. Detta blev också riksdagens beslut. På grund av detta 1918 års riksdagsbeslut utbetalade riksgäldskontoret av lånemedel till statskontoret den 26 juli 1918 beloppet 1,586,729 kronor 36 öre, vilket belopp sedan dess utgjort riksgäldskontorets fordran av statsmedel att täckas vid områdets försäljning.

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t träffade armeförvaltningen, den 11 april—24 oktober 1894 å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, avtal med Stockholms stad angående omförmälda stadsplans genomförande. Till staden har genom sagda avtal överlåtits de delar av kasernområdet, vilka enligt nu gällande stadsplan skola utläggas till Grevmagni- och Torstenssonsgatornas förlängning genom kasernområdet ävensom till breddning av Styrmans- och Storgatorna. I Grevmagnigatans berörda förlängning ingår därjämte en »gatudessein», vilken ansetts tillhöra staden sedan gammalt men är intagen till kasernområdet. Staden, som vunnit lagfart å de sålunda överlåtna gatuområdena, äger emellertid i enlighet med avtalet icke rätt att tillträda gatumarken förr än »kasernetablissemanget varder utrymt» och å området »uppförda byggnader bliva för kronan obehöfliga och nedrivna».

Av byggnaderna är huvudbyggnaden uppförd tvärs över den mark, som enligt stadsplanen skulle utläggas till Torstenssonsgatan, samt de båda stallflyglarna delvis å mark, som enligt stadsplanen skulle utläggas till Stor- och Grevmagnigatorna. Även en del andra byggnader äro delvis belägna å sådan mark, som enligt nu gällande stadsplan skulle utläggas till gata.

Den sålunda fastställda stadsplanen har genomförts endast så tillvida, att den avsedda breddningen av Styrmansgatan är under utförande. Förut omnämnda byggnadssakkunniga framlade i anknytning till planen på kasern-

områdets utnyttjande för museala ändamål i sitt betänkande av år 1925 förslag till ny stadsplan för det gamla kvarteret Hästgardet, utgående från att kasernbyggnaderna skulle bibehållas. Även enligt detta förslag skulle området uppdelas i tre kvarter, av vilka det västligaste, A, mellan Styrmansgatan och den över området framdragna Grevmagnigatan nästan sammanfaller med kvarteret Spiltan. Den östliga delen av området delas av en parallellt med Linnégatan lagd gata i två kvarter, varav det nordliga, B, är avsett att uppdelas i tomter till försäljning och det södra, C, att bilda tomt för de tre kvarstående kasernbyggnaderna med utrymme även för eventuella tillbyggnader.

Enligt den fastställda stadsplanen har

kv. Spiltan	en areal av	9,199	kvm.
» Krubban	» » »	12,633	»
» Häcken	» » »	9,816	»
Gatemark			31,648 kvm.
			6,816 »
			<u>Summa 38,464 kvm.</u>

Enligt det av de sakkunniga framlagda stadsplaneförslaget skulle

det västra kvarteret A	få en areal av	8,946	kvm.
» nordöstra » B	» » » »	8,174	»
» sydöstra » C	» » » »	16,474	»
Gatemark			33,594 kvm.
			4,870 »
			<u>Summa 38,464 kvm.</u>

Sammanlagda ytan av kvartersmarken är i det senare förslaget något större än enligt den fastställda stadsplanen och sålunda samtidigt gatemarken något minskad. Den till försäljning åt enskilda avsedda tomtmarken i kvarteren A och B uppgår enligt byggnads-sakkunnigas förslag till 17,120 kvadratmeter.

Enligt sakkunnigas förslag skulle hela kvarteret C upplåtas till någon museal statsinstitution.

Det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget om en förläggning av statens historiska museum jämte därmed förenade samlingar och institutioner till ifrågavarande kasernområde förutsatte avsevärda ändringar i den år 1892 fastställda stadsplanen för samma område, och förslaget företedde jämväl väsentliga avvikelser från sakkunnigas förslag. Under det att enligt den fastställda stadsplanen såväl Torstenssonsgatan som Grevmagnigatan skulle framdragas över området, delande detsamma i tre kvarter, skulle nu endast sistnämnda gata förlängas och området alltså komma att bestå av blott två kvarter. Grevmagnigatans förlängning hade givits ett något modifierat läge, i det att den förflyttats så mycket åt väster som den västra stallflygeln sköt fram över Grevmagnigatans nuvarande östra gatulinje, varigenom alltså nämnda stallflygel skulle komma att lämnas oberörd av gatans framdragande. Gatan skulle i sin förlängning erhålla en bredd av 15 meter, dock att genom inläggning av förgårdsmark av 3 meters bredd å kvartersmarken utmed gatans östra sida å sträckningen mellan omförmälda stallflygel och Linnégatan avståndet mellan byggnadslinjerna å denna sträcka skulle bliva 18 meter. Styrmansgatan skulle i enlighet med den fastställda stadsplanen breddas till 18 meter, under det att utmed Storgatans norra sida å sträckningen mellan Styrmansgatan och Grevmagnigatan skulle inläggas ett 7 meter brett bälte av förgårdsmark. Det kvarter, som skulle bildas mellan nämnda gator och

Linnégatan komme att omfatta en areal av 8,812 kvadratmeter, och skulle detta kvarter kunna försäljas, under förutsättning att en närmare undersökning gäve vid handen, att detsamma icke behövde tagas i anspråk för statsverkets eget behov. Den återstående, öster om Grevmagnigatans förlängning belägna delen av det nuvarande kasernområdet skulle utgöra ett enda kvarter, omfattande en yta av sammanlagt 26,707 kvadratmeter, varav 17,729 kvadratmeter belöpa på det tomtutrymme, som skulle tagas i anspråk för statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner, inberäknat framtida utvidgningar, under det att återstoden eller 8,978 kvadratmeter skulle disponeras för det ändamål, vartill stallflyglarna kunde komma att utnyttjas.

Jämlikt den av byggnadsstyrelsen föreslagna dispositionen av kasernområdet skulle endast det mellan Grevmagnigatans förlängning och Styrmansgatan belägna kvartersområdet kunna ifrågakomma till försäljning. En inom byggnadsstyrelsen verkställd värdering gav vid handen, att detta område skulle vid en försäljning för bostadsändamål inbringa ett belopp av 1,800,000 kronor, vilket motsvarade ett å-pris av 200 kronor per kvadratmeter tomtmark. Emellertid framhöll byggnadsstyrelsen i detta sammanhang att, sedan de i gamla länscellfängelset å Östermalm deponerade, statens historiska museum tillhöriga samlingar överflyttats till den föreslagna nybyggnaden å kasernområdet och därest riksarkivets i förstnämnda fastighet nu magasinerade arkivalier bereddes plats inom en av de båda stallflyglarna, fängelsefastigheten skulle kunna försäljas, varvid den ekonomiska behållningen enligt av byggnadsstyrelsen jämväl verkställda beräkningar torde kunna väntas uppgå till 1,100,000 kronor.

Den 15 februari 1929 avlät Kungl. Maj:t till riksdagen proposition (nr 98) angående åtgärder för beredande av nybyggnad för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar m. m.

I nämnda proposition, vartill jag här i huvudsak tillåter mig hänvisa, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att *dels* medgiva, att det av förutvarande positionsartilleriregementet hittills disponerade kasernområdet jämte den därå befintliga kasernbyggnaden samt tillhörande stallflyglar finge — under förutsättning av sådana ändringar i den för området nu gällande stadsplanen, som departementschefen i statsrådsprotokollet angivit — reserveras för statens historiska museum, vitterhetsakademien och andra under nämnda akademi ställda statssamlingar ävensom för andra statliga museer och kulturella institutioner eller ock statsinstitutioner i övrigt, vilka enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut kunde komma att framdeles förläggas till byggnader å ifrågavarande tomtkomplex; *dels ock* för utlysande av arkitektävlan om förslagsritningar till sådana ändrings- och nybyggnadsarbeten, som vore erforderliga för en förflyttning av statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar till ifrågavarande område, ävensom för uppgörande av detaljritningar i samma hänseende m. m. för budgetåret 1929/1930 under riksstatens åttonde huvudtitel anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Vid sin anmälan inför Kungl. Maj:t av förevarande ärende anförde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet bland annat:

Departementschefen ansåge en snar lösning av historiska museets byggnadsfråga vara en synnerligen viktig angelägenhet, som icke längre tålde uppskov. Han erinrade om de lokalsvårigheter, med vilka museet länge haft att kämpa, och påpekade den utomordentligt starka utveckling, som under de senaste årtiondena ägt rum inom fornforskningens och överhuvud inom kulturminnesforskningens vidsträckta områden. Det föreföll departementschefen själfvallet, att den yttre ram, man för omkring 70 år sedan tänkte sig för historiska museets och dithörande institutioners samlingar, ej kunde motsvara det behov, som den senare tidens utveckling skapat.

Såsom en särskilt viktig omständighet, vilken gjort behovet av bättre lokaler för museet trängande, framhöll departementschefen museets uppgift att vara, ej blott en vetenskaplig forskningsinstitution, utan jämväl en folklig bildningsanstalt. Museet ägde enligt departementschefens mening i sitt rika åskådningsmaterial de mest gynnsamma förutsättningar att kunna bliva en dylik folkbildningsinstitution med uppgift att för alla sprida kunskap och vetande om vårt lands utvecklingshistoria inom olika områden. Men dessa krav kunde museet givetvis icke på ett tillfredsställande sätt fylla med de lokala förhållanden, som för närvarande rådde.

Departementschefen påpekade, att en till synes enhällig opinion från fackmyndigheternas sida uttalat sig till förmån för museets förläggning till positionsartilleriregementets kasernområde. I betraktande av de av byggnadsstyrelsen anförda skälen hade departementschefen också funnit detta område vara det, som skulle erbjuda den bästa lösningen av museets byggnadsfråga.

Departementschefen erinrade om att från de militära myndigheternas sida visserligen vissa gensagor yppats mot den ifrågasatta tomtdispositionen. Han hade dock, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, funnit, att försvarsväsendets lokalbehov torde kunna tillgodoses på för statsverket betydligt fördelaktigare villkor och därför icke borde stå hindrande i vägen, då det gällde det slutliga lösandet av en kulturell fråga av de mått som den nu föreliggande.

Gentemot byggnadsstyrelsens förslag att viss del av tomten skulle reserveras för försäljning ställde sig departementschefen tveksam. Han funne ett klokt förutseende tarva, att staten med hänsyn till framtida byggnadsbehov icke avhände sig den markreserv, som ännu finnes kvar inom stadens centralare delar, samt framhöll, att ju större det reserverade tomtkomplexet vore, desto mer värdefullt vore det i kronans hand. Förutom att ett större tomtkomplex oftast kunde antagas lämna bättre möjligheter än ett mindre till en ekonomisk och ur andra synpunkter rationell bebyggelse, så representerade det större komplexet just som *reserv* ett större värde, däri genom att till förläggning å detsamma kunde ifrågakomma ett vida större antal olika institutioner, än vad fallet skulle vara beträffande ett mindre tomtkomplex. Departementschefen erinrade om att ovannämnda byggnads-sakkunniga upprepade gånger i sitt betänkande framhållit angelägenheten av, att staten i sin hand behölle sådana markkomplex, som omfattade *hela* kvarter av större omfattning, samt att man om möjligt sökte förvärva sådana enskilda tillhöriga fastigheter, som vore belägna inom kvarter, där kronan redan ägde en eller flera tomter. För en rationell statens fastig-

hetsförvaltning i allmänhet framstode det alltså såsom ganska betänkligt att avhända sig någon del av positionsartilleriregementets kasernområde.

Departementschefen fäste vidare uppmärksamheten på några under ekle-siastikdepartementets handläggning hörande aktuella byggnadsfrågor, näm-ligen anskaffande av nya lokaler för etnografiska museet och riksarkivet. Dessutom påpekades, att livrustkammaren arbetade under synnerligen svåra lokala förhållanden, varjämte erinrades om framkomna förslag om inrättande av ett skulpturgalleri, ett konstindustrimuseum, ett museum för levande modern konst, för de tekniska vetenskapernas historia m. m. Även om en lösning av alla dessa frågor givetvis i mångt och mycket hörde fram-tiden till, kunde — framhöll departementschefen — dock förhållanden inträffa, som aktualiserade ett eller annat av dessa spørsmål, och det syntes honom därför oklokt att nu genom avstående av för dylika ändamål lämp- lig tomtmark försvåra en ändamålsenlig förläggning av en framdeles må- hända önskelig institution eller museibyggnad. När staten ägde mark, lämp- lig att användas för befrämjande av kulturföretag av den vikt det här gällde, torde för övrigt enligt departementschefens mening synpunkten av markens värde ej få tillerkännas avgörande betydelse.

Ett särskilt skäl att åtminstone icke för närvarande skrida till försäljning av någon del av positionsartilleriregementets kasernområde ansåge departe- mentschefen ligga däri, att i följd av det mellan kronan och Stockholms stad under år 1928 träffade Ladugårdsgärdesavtalet ävensom stadens egna exploateringsplaner, utbudet av tomter i Stockholm måste förväntas bli va synnerligen stort under de närmaste årtiondena. För kronan syntes det där- för departementschefen vara angeläget att icke belasta tomtmarknaden gen- om utbud av tomter även i andra delar av staden än Ladugårdsgärdet.

Stockholms stads delegerade för underhandlingar med kronans fastighets- kommission av år 1925 hade förklarat sig villiga att hos stadsfullmäktige tillstyrka, att staden å kronan överläte äganderätten till marken i Torstens- sonsgatans förlängning samt den staden tillhöriga gatumark i övrigt, som kunde komma att ingå i byggnadskvarter enligt ny stadsplan, ävensom att staden lämnade sin medverkan till den stadsplanereglering av kasernom- rådet i dess helhet, som med hänsyn till kronans behov och andra omstän- digheter kunde befinnas lämplig. Delegerade förutsatte därvid, att denna stadsplanereglering genomfördes enligt enahanda grunder, som år 1892 god- kändes. I anslutning härtill framhöll departementschefen, att därest riks- dagen nu godtog föreliggande förslag rörande dispositionen av positions- artilleriregementets kasernetablisement, underhandlingar torde böra inledas med Stockholms stad om härav betingade, av stadens representanter i princip redan medgivna ändringar av 1892 års stadsplan, för området jämte över- förande å kronan av äganderätten till den gatumark, som enligt blivande stadsplan för området kunde komma att ingå i byggnadskvarter. I den mån delar av det nuvarande kasernområdet emellertid enligt den förutsatta nya stadsplanen skulle komma att utläggas till gata eller allmän plats, syn- tes departementschefen beträffande dessa gatudelars iordningställande m. m. böra gälla, vad som i sådant hänseende funnes stadgat i 1894 års avtal, detta alldeles oavsett huruvida ifrågavarande mark jämväl enligt 1892 års stadsplan skulle utläggas till gata eller ej.

Vad beträffade själva nybyggnadsförslaget anslöt departementschefen sig till det väsentliga i planen men framhöll, att frågan om byggnadsarbetena

tarvade en ingående prövning samt betonade att en lösning av museets förläggningsfråga icke vore bindande för tidpunkten för ett eventuellt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen angående byggnadsarbetenas igångsättande.

Frågan om dispositionen av stallflyglarna ansåg departementschefen borde hållas öppen och göras till föremål för förnyat övervägande av byggnadsstyrelsen.

Slutligen framhöll departementschefen, att vid bifall till det nu framlagda förslaget f. d. positionsartilleriregementets kaserner med tillhörande område syntes böra från och med den 1 juli 1929 överflyttas från de militära myndigheterna och ställas under byggnadsstyrelsens förvaltning.

I två inom riksdagen väckta motioner (I:249 och II:387) hemställdes, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 98 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ny utredning angående lämplig plats till förläggning av i propositionen åsyftade byggnader.

I skrivelse den 16 maj 1929, nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 98 samt ovanberörda motioner, anmälde härefter riksdagen, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

dels medgivit, att den i byggnadsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 januari 1928 angivna, öster om Grevmagnigatans förlängning belägna, 26,707 kvadratmeter omfattande delen av det av förutvarande positionsartilleriregementet dittills disponerade kasernområdet jämte den därå befintliga kasernbyggnaden samt tillhörande stallflyglar finge — under förutsättning av sådana ändringar i den för området nu gällande stadsplanen, som departementschefen angivit i stadsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 15 februari 1929 — reserveras för statens historiska museum, vitterhetsakademien och andra under nämnda akademi ställda statssamlingar ävensom för andra statliga museer och kulturella institutioner eller ock statsinstitutioner i övrigt, vilka enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut kunde komma att framdeles förläggas till byggnader å ifrågavarande område;

dels ock för utlysande av arkitekttävlan om förslagsritningar till sådana ändrings- och nybyggnadsarbeten, som vore erforderliga för en förflyttning av statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar till ifrågavarande område, ävensom för uppgörande av detaljritningar i samma hänseende m. m. för budgetåret 1929/1930 under riksstatsens åttonde huvudtitel anvisat ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Riksdagen anförde därvid huvudsakligen följande:

Kravet på en förbättring av statens historiska museums och därtill hörande institutioners lokalförhållanden syntes riksdagen välgrundat. Samlingarnas inrymmande, såsom nu vore fallet, på delvis vitt skilda ställen och under stark trångboddhet försvårade uppenbarligen i hög grad deras utnyttjande för forskningsändamål. Detta vore en betydande olägenhet. Men härtill komme, att genom nu berörda lokalsvårigheter en enligt riksdagens mening mycket viktig sida av museets uppgift icke kunde komma till sin

rätt, den nämligen att tjäna såsom en central bildningsinstitution för den del av den svenska allmänheten, som hyste intresse för och önskade vidga sitt vetande i fråga om våra kulturminnen, en synpunkt, som jämväl departementschefen tillagt stor betydelse. Särskilt på grund av de nuvarande lokalernas bristande ändamålsenlighet hade museets möjligheter i berörda hänseende ej kunnat mer än i relativt ringa grad göra sig gällande.

Riksdagen måste därför finna det synnerligen påkallat, att staten skrede till åtgärder, som kunde sätta museet i stånd att på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter i forskningens och folkbildningens tjänst.

Av handlingarna i ärendet framginge hurusom flera olika förslag varit å bane med avseende å museets förläggning. Biologiska museets tomt, områdena omkring nordiska museet, galärvarvet, statens tomt i Nobelparken och positionsartilleriregementets kasernområde hade alla varit under ingående diskussion, och på sistone hade i de i ämnet väckta motionerna framkastats tanken på Hagaparken såsom förläggningsplats.

Såges denna fråga uteslutande ur ekonomisk synpunkt, vore det klart, att blicken komme att riktas mot mera perifera delar av staden eller dess omgivningar, där tomtmarken hade ett mindre värde. Det torde dock få anses befogat, att vid bedömandet av detta spörsmål tillbörlig hänsyn toges till den speciella karaktären hos den institution, varom nu vore fråga, och de särskilda uppgifter, för vilka den hade att verka. Tillmättes dessa senare synpunkter skälig betydelse, måste det, enligt riksdagens mening, te sig såsom mindre önskvärt att placera museet i en utkant av staden eller måhända utanför dess gränser. Det nära sambandet mellan nordiska museets och statens historiska museums arbetsuppgifter talade för att de båda institutionerna ej hölles lokalt alltför vitt åtskilda. Museets av riksdagen ovan såsom mycket betydelsefull angivna natur av en även för allmänheten avsedd bildningsinstitution, syntes riksdagen även göra museets förläggning till en så vitt möjligt central plats i huvudstaden särskilt angelägen. Ur nu berörda synpunkter syntes de ifrågasatta tomterna å Djurgården och det föreslagna kasernområdet ungefär lika godtagbara. Men under det att mot Djurgårdsområdena vägende invändningar av andra skäl framkommit, hade beträffande kasernrådets lämplighet för ändamålet nära nog fullständig enighet uppnåtts bland de myndigheter, som, representerande skilda statsintressen, haft att säga sitt ord i saken. Kasernrådet låge nära nordiska museets anläggning, det hade vidare ett relativt centralt och lätt åtkomligt läge i staden, och slutligen funnes redan å området byggnader, vilka kunde, visserligen med nödiga omändringar, komma till användning för det tilltänkta ändamålet.

Obestriddigt vore ju, att marken här hade ett mycket högt försäljningsvärde och att det därför kunde sättas i fråga, om ej med hänsyn till den inkomst, staten skulle kunna bereda sig genom upplåtelse av tomter för bostadsbyggande, man borde, trots platsens påtagliga lämplighet för det ifrågavarande ändamålet, avstå från tanken på museets förläggning hit och i stället uppsöka annan, billigare förläggningsplats. Riksdagen hade vid övertvägande härav kommit till den slutsatsen, att exploateringssynpunkterna borde få träda tillbaka. Riksdagen hade därvid letts av en stark önskan, att en lösning av förevarande, ur kultursynpunkt viktiga fråga nu måtte vinnas på ett sätt, som av ovan angivna skäl måste betecknas såsom mycket lyckligt för den sak det gällde, men riksdagen hade vid sitt ståndpunkttagande ej heller kunnat undgå att taga ett visst intryck av vad från de-

partementschefens sida anförts angående läget på tomtmarknaden med hänsyn till förestående utbud av tomter å staten tillhörig mark å Ladugårdsgårde samt Stockholms stads egna exploateringsplaner. Ensamt det område å Ladugårdsgårde, som avsåges till försäljning, omfattade en så betydande areal som omkring 800,000 kvadratmeter kvartersmark. Det syntes även riksdagen mindre tillrädligt, att under sådana förhållanden ytterligare belasta tomtmarknaden med nya försäljningsobjekt för den närmaste framtiden. Härtill komme, att det syntes ganska ovisst, huruvida det skulle bliva möjligt att finna någon annan plats, som, jämte det att den väl lämpade sig för ändamålet, tillika kunde med mindre kostnad för staten disponeras för museets förläggning.

Riksdagen ville alltså ansluta sig till förslaget om statens historiska museums förläggande till ifrågavarande kasernområde. Kungl. Maj:t hade ifrågasatt, att hela området skulle reserveras i främsta rummet för museala och andra kulturella institutioner men även för statsinstitutioner i övrigt, som efter närmare utredning kunde finnas böra förläggas dit. Riksdagen ville icke förneka, att tanken på att till denna plats samla närbesläktade kulturinstitutioner, särskilt museala och dem närstående, förefölle tilltalande, och flera av de framkomna planerna i detta avseende syntes kunna erbjuda en tillfredsställande lösning av byggnadsfrågor, som förr eller senare måste bliva aktuella. Emellertid kunde riksdagen icke finna tillräckliga skäl föreligga att redan nu, innan dessa planer på områdets utnyttjande tagit fastare form, reservera området i dess helhet på föreslaget sätt. Det torde vara tillfyllest att för det nuvarande så skedde allenast beträffande den del av området öster om Grevmagnigatans förlängning, som enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle omfatta ett enda kvarter med en yta av sammanlagt 26,707 kvadratmeter. Vad den återstående till en areal av 8,812 kvadratmeter uppgående tomtmarken anginge, torde frågan om dess användning tills vidare böra hållas öppen. Enligt byggnadsstyrelsens beräkningsnorm skulle sistnämnda tomtområde äga ett värde i dåvarande stund av omkring 1,760,000 kronor.

Med sin nu angivna ståndpunkt till förläggningsfrågan funne riksdagen det av motionärerna framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt påkallande av ny utredning rörande förläggningsplatsen icke kunna vinna riksdagens bifall. Vad särskilt beträffade det av motionärerna påpekade förhållandet, att riksgäldskontoret jämlikt 1918 års riksdags beslut av tillfälliga lånemedel täckt det förskott å 1,586,729 kronor 36 öre, som på sin tid av statskontoret utbetalts för uppförande av nytt kasernetablissemang för livgardet till häst och som avsetts att i sinom tid gäldas genom inflytande försäljningsmedel för ifrågavarande kasernområde, ville riksdagen framhålla, att riksdagen icke kunde finna denna omständighet i och för sig utgöra något hinder för att reservera kasernområdet till användning för statens egna byggnader. Skulle området i dess helhet komma att reserveras, på sätt som föreslagits, torde visserligen, såsom motionärerna påpekade, nämnda fordran böra täckas genom anslag på riksstaten. Riksdagen hade emellertid, såsom nämnt, ansett frågan om den väster om Grevmagnigatan belägna, till ett försäljningsvärde av 1,760,000 kronor uppskattade markens användning böra tills vidare stå öppen, och vid sådant förhållande föreläge ingen anledning för riksdagen att i detta sammanhang taga ställning till spörsmålet om beloppets täckande.

Vad anginge det av byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvarien ut-

arbetade byggnadsprogrammet, hade detta ju icke någon definitiv karaktär utan avsåge allenast att giva en föreställning om möjligheterna att för museet använda tomten och de därvarande gamla byggnaderna. Riksdagen ansåge sig emellertid icke böra underlåta att påpeka, att den framlagda byggnadsplanen syntes riksdagen väl omfattande. Särskilt syntes det riksdagen, att alltför rikliga utrymmen upptagits till administrationslokaler. Riksdagen ville betona angelägenheten av att vid ett framtida utarbetande av det definitiva byggnadsförslaget begränsningar i största möjliga mån eftersträvades samt att det noga tillsåges, att å området redan befintliga byggnader effektivt utnyttjades.

Mot det äskade beloppet å 40,000 kronor för utlysande av arkitekttävlan samt för uppgörande av detaljritningar m. m. hade riksdagen intet att erinra.

I likhet med departementschefen funne riksdagen lämpligt att från och med den 1 juli 1929 kasernbyggnaderna med tillhörande område ställes under byggnadsstyrelsens förvaltning.

Genom beslut den 6 juni 1929 förordnade härefter Kungl. Maj:t, att det av förutvarande positionsartilleriregementet i Stockholm dittills disponerade kasernområdet jämte därå befintliga, staten tillhöriga byggnader skulle från och med den 1 juli 1929 stå under byggnadsstyrelsens vård och förvaltning. Tillika förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles dels meddela beslut i anledning av ovanberörda av riksdagen anvisade extra reservationsanslag å 40,000 kronor, dels ock taga i övervägande de övriga åtgärder, som påkallades av riksdagens omförmälda beslut.

Vidare anmodade chefen för ecklesiastikdepartementet den 7 juni 1929 byggnadsstyrelsen att skyndsamt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till sådana ändringar i den för förutvarande positionsartilleriregementets kasernområde nu gällande stadsplan, som kunde påkallas av riksdagens ovanberörda beslut.

I skrivelse den 12 september 1929 hemställde härefter byggnadsstyrelsen om bemyndigande att i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen angivna riktlinjer anordna den avsedda arkitekttävlan.

Styrelsen anförde därvid bland annat:

Utredningen i och för uppgörande av förslag till stadsplaneändringar komme att taga ytterligare någon tid i anspråk. Styrelsen hade emellertid funnit, att igångsättandet av tävlingen icke med nödvändighet vore beroende härav. Då det dessutom kunde vara av en viss fördel att uppskjuta slutförandet av stadsplaneutredningen, tills resultatet av tävlingen föreläge, vilket då kunde komma utvecklingen till godo, vore styrelsen av den uppfattningen, att tävlingen lämpligen redan borde utlysas. De närmare riktlinjerna för tävlingen komme att angivas i ett av byggnadsstyrelsen upprättat program. Om tävlingen, som borde stå öppen för svenska arkitekter, kunde utlysas inom oktober 1929, skulle inlämningsdagen för tävlingsförslagen kunna ut-sättas till den 1 april 1930, varefter prisbedömningen borde kunna vara avslutad till den 15 maj 1930 och utställningen av förslagen till utgången av maj 1930. För erforderlig bearbetning av tävlingsförslag beräknades åtgå tre månader, varför ett slutligt förslag kunde beräknas föreligga den

1 september 1930. För bedömandet av tävlingsförslagen borde tillsättas en prisnämnd, bestående förslagsvis av, förutom en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, riksantikvariern, en representant för vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, en representant för byggnadsstyrelsen, en arkitekt, utsedd av byggnadsstyrelsen, samt en av svenska teknologföreningens avdelning för husbyggnadskonst utsedd arkitekt. Det för tävlingen anvisade anslaget, 40,000 kronor, skulle så användas, att 24,000 kronor anvisades till pris och inköp av förslag — motsvarande summa vid kanslihusstävlingen hade varit 40,000 kronor och vid tävlingen om tekniska högskolan 30,000 kronor — 10,000 kronor till arvoden för prisdomare, sekreterare, tryckning av program, duplicering av tävlingshandlingar, annonser, anordnande av utställning, kostnadsberäkningar av tävlingsförslag m. m. — motsvarande summa vid kanslihusstävlingen omkring 14,000 kronor — samt 6,000 kronor till bearbetning av förslag, efter prisdömningen.

Genom beslut den 4 oktober 1929 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att anordna och handhåva en pristävling för svenska arkitekter i fråga om förslagsritningar till sådana ändrings- och nybyggnadsarbeten, som vore erforderliga för en förflyttning av statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar till det härför avsedda, i riksdagens skrivelse den 16 maj 1929, nr 176, omförmälda området. Vidare föreskrev Kungl. Maj:t, att de närmare riktlinjerna för tävlingen skulle angivas i ett av byggnadsstyrelsen upprättat program, vid vars uppgörande hänsyn skulle tagas till vad riksdagen i sin skrivelse anfört rörande besparing av utrymmen och effektivt utnyttjande av å området redan befintliga byggnader. Dessutom bemyndigade Kungl. Maj:t statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att utse ledamöter i en prisnämnd, som skulle pröva och bedöma inlämnade tävlingsförslag. Slutligen ställde Kungl. Maj:t till byggnadsstyrelsens förfogande för ifrågavarande ändamål ovan nämnda av riksdagen anvisade extra reservationsanslag å 40,000 kronor att användas i överensstämmelse med de i byggnadsstyrelsens skrivelse gjorda beräkningarna.

Sedan byggnadsstyrelsen utlyst ifrågavarande tävling enligt ett utförligt program, beträffande vilket jag även får hänvisa till handlingarna i ämnet, överlämnade prisnämnden med skrivelse den 31 maj 1930 till byggnadsstyrelsen resultatet av tävlingen.

I prisnämndens utlåtande, vartill jag här torde få hänvisa, meddelades, att nämnden enats om att icke utdela något första pris. I tävlingen hade nämligen icke något förslag framkommit, som utan väsentliga ändringar kunde läggas till grund för den föreliggande byggnadsfrågans lösning. Nämnden hade därför utdelat ett andra pris å 6,000 kronor, ett tredje pris å 4,000 kronor och ett fjärde pris å 3,500 kronor, varjämte nämnden inköpt sju förslag, vardera för 1,500 kronor.

Prisnämnden sammanfattade sitt omdöme om tävlingens resultat sålunda:

Resultatet av tävlingen kan, enligt nämndens mening, betraktas såsom tillfredsställande, i så måtto att ett flertal nya och mycket beaktansvärda

uppslag framkommit i den svåra frågan om nybyggnadernas förläggning i förhållande till det gamla byggnadskomplexet. Genom tillgången till dessa uppslag har hela byggnadsfrågan förts väsentligt närmare sin lösning.

Efter mottagandet av tävlingsresultatet underkastade *byggnadsstyrelsen* omedelbart detta en ingående granskning, och kom styrelsen därvid till den uppfattningen, att det med andra pris belönade förslaget, signerat med mottot »Nytt och gammalt», oaktat vissa brister företedde för museifrågans lösning ur olika synpunkter så betydande uppslag, att detta borde ytterligare utarbetas. Styrelsen uppdrog alltså åt förslaget författare, arkitekterna Georg Scherman, Gösta Nilsson och Bengt Romare att efter vissa direktiv vidtaga sådana förändringar i förslaget, att detta kunde av riksantikvarien och byggnadsstyrelsen godtagas såsom grundval för nybyggnadsfrågans vidare utveckling.

Sedan omförmälda arkitekter fullbordat uppdraget att vidare utarbeta tävlingsförslaget, har byggnadsstyrelsen nu med skrivelse den 31 januari 1931 till Kungl. Maj:t överlämnat samtliga till ärendet hörande handlingar, däribland ett av beskrivning åtföljt ritningsförslag, åskådliggjort å 11 av arkitekterna Romare och Scherman signerade blad.

Byggnadsstyrelsen har därvid anfört bland annat följande:

De bärande punkterna i andra pristagarnas förslag i jämförelse med det skissförslag, som åtföljde byggnadsstyrelsens ovanberörda skrivelse den 19 januari 1928, voro att museibygnaden utbildats med en särskild huvudentré från Narvavägen och att kasernen, som även enligt detta förslag skulle i huvudsak användas för administrationslokaler, genom en byggnad mellan museet och kasernens mittparti erhöi en bekväm förbindelse med museet.

Byggnadsstyrelsen har särskilt fäst sig vid de fördelar för en redig planlösning inom komplexet i dess helhet, som såväl anordnandet av en särskild entré för museilokalerna som ock nämnda förbindelseled otvivelaktigt medfört.

I samband med museientrén har även genom östra fasadens indragning åstadkommit en verkningsfull förplats till museet, vartill den på motsatta sidan av Narvavägen varande utvidgningen intill Banérgatans östra gatulinje inbjuder. Även ur trafiksynpunkt har museientrén sitt berättigande, då den leder ut till Narvavägen med sin spårvägslinje.

Byggnadsstyrelsens utredningsförslag upptog en halvcirkelformad utbildning av museets byggnadskropp, till vilken tomtens figuration onekligen inbjuder och vilken också i olika variationer återfinnes i flera av tävlingsförslagen. Denna planform hade emellertid andra pristagarna icke begagnat sig av, och finner byggnadsstyrelsen i likhet med riksantikvarien detta ur museisynpunkt innebära en förbättring, då det givetvis kan vålla svårigheter att i museisalar av denna omfattning ordna utställningsföremål mot buktade väggytor. Såväl byggnadsstyrelsen som riksantikvarien voro redan vid uppgörandet av det första utredningsförslaget tveksamma beträffande en dylik anordning men ansågo för det dåvarande, att frågan framdeles borde närmare utredas. Man ansåg sig emellertid tillsvidare böra använda den exedraformade planutbildningen, då denna synnerligen effektivt utnyttjade tomtområdet och lämnade gott utrymme för framtida utbyggnad. De ovan på-

visade fördelarna hos pristagarförslaget beträffande entrépartiet och undvikandet av brutade väggytor hava nu riksantikvarierna och byggnadsstyrelsen funnit så betydelsefulla och vägande, att man ansett sig kunna i någon mån eftergiva fordringarna på tomtens effektiva utnyttjande. Detta gäller särskilt de framtida tillbyggnadsmöjligheterna, vilka vid en jämförelse mellan de båda förslagen äro något mindre i det nu utarbetade förslaget än i utredningsförslaget men dock enligt riksantikvariernas uttalande fullt tillräckliga. Av denna anledning har byggnadsstyrelsen i det förslag till ändring av stadsplanen över ifrågavarande område, som styrelsen med skrivelse denna dag till Kungl. Maj:t överlämnat, låtit den i utredningsförslaget omnämnda 3 meter breda förgårdsmarken på Grevmagnigatans östra sida utgå, och har styrelsen därvid avsett, att dylik förgårdsmark framdeles skulle kunna i mån av behov i samband med bebyggandet av kvarteret mellan Grevmagnigatan och Styrmansgatan utläggas på Grevmagnigatans västra sida. På detta sätt anser styrelsen, att det för historiska museet avsedda tomområdet alltjämt erbjuder erforderligt utrymme jämväl för framtida utvidgningar.

Efter de numera vidtagna ändringarna i byggnadsritningarna, varvid den tidigare föreslagna användningen av den gamla kasernen som administrationsbyggnad och uppförande av nybyggnad för museisamlingarna på tomtutrymmet norr därom bibehållits, innebär förslaget i stort sett enligt byggnadsstyrelsens mening en särdeles förtjänstfull lösning av denna krävande arkitektuppgift. Museibygnaden har sålunda utbildats med en synnerligen redig och överskådlig planlösning, som genom en väl förlagd huvudtrappa och lämpligt placerade sidotrappor tillåter besökaren att lätt orientera sig i byggnaden och museets olika avdelningar, vilka på ett följdriktigt och naturligt sätt inlagts i byggnaden med lokalerna fördelade omkring en rymlig gård och med de tre stora salarna för romansk, gotisk och nyare tid bildande naturliga tyngdpunkter inom byggnaden. Museets plan är därjämte organiskt ansluten till administrationslokalerna i gamla kasernbyggnaden medelst två förbindelselängor, den ena ledande från museets huvudtrappa direkt till kasernens mittparti med dennas entré och huvudtrappa och den andra förbindande museets och kasernens västliga delar. Utefter den förra förbindelseleden äro förlagda föreläsningssal och sal för tillfälliga samlingar, vilka sålunda bliva tillgängliga från både museets och administrationsbyggnadens huvudentréer, och till den västra längan äro förlagda uppacknings- och konserveringslokaler samt värmecentral och vaktmästarbostäder.

Belysningen av museets salar är väl tillgodosedd och utrymmet synnerligen rationellt tillvarataget. Onyttiga korridorutrymmen saknas sålunda. Huvudentrén från Narvavägen är värdigt ordnad med ett vackert trapprum, från vilket man har en verkningsfull och över museilokalerna orienterande överblick över den stora gården, som även är avsedd för utställning av större stenföremål.

Nybyggnadernas proportioner äro väl avvägda i förhållande till den gamla kasernbyggnaden, och enligt styrelsens förmenande hava författarna med enkla arkitektoniska uttrycksmedel lyckats icke blott skapa en enkel men värdig museibygnad utan även ansluta denna till den gamla byggnadens karaktär.

Såsom i utredningsförslaget är kasernbyggnaden avsedd att innehålla, bland annat, akademiens sessionssal, riksantikvariernas kansli samt historiska museets administrationslokaler, det antikvariskt-topografiska arkivet och det

antikvariskt-numismatiska biblioteket, varvid utrymmena dock disponerats så att de härför erforderliga lokalerna, som i utredningsförslaget voro förlagda till bottenvåningen och våningen 1 trappa upp, nu förlagts till våningarna 1 och 2 trappor upp. Reservlokaler hava nu förlagts till bottenvåningen i stället för till våningen 2 trappor upp såsom tidigare avsetts.

Beträffande lokaldispositionerna tillåter sig byggnadsstyrelsen i övrigt hänvisa till riksantikvariens vid styrelsens skrivelse fogade, till Kungl. Maj:ts ställda skrivelse av den 31 januari 1931, däri riksantikvarien uttalat sig om det nu framlagda förslaget.

Enligt det föreliggande ritningsförslaget skall kasernen ombyggas på sätt av ritningarna och beskrivningen närmare framgår. Samtliga bjälklag, som nu äro av trä och i dåligt skick, utbytas mot nya av betong, varjämte trapphusen ombyggas och byggnaden förses med nya snickerier och installation för värme-, vatten och avloppsledningar. För att bereda plats för museibygnaden rivs det gamla sjukhuset och matsalsbyggnaden, vilka enligt vad vid utredningen framgått på intet sätt kunna komma till användning för museet. Museibygnaden uppföres i tre våningars höjd utom mot Narvavägen och en del av Linnégatan, där byggnaden på grund av den här lägre liggande marken även förses med souterrängvåning. Nybyggnaden avses att uppföras i tegel på sockel av granit med bjälklag och trappor av betong. Fasaderna putsas och yttertakets täckes med plåt.

Beträffande hela museikomplexets omfattning vill byggnadsstyrelsen erinra vad riksdagen härom yttrade i sin skrivelse den 16 maj 1929, nr 176. Vad anginge byggnadsprogrammet, anförde riksdagen, hade detta ju icke någon definitiv karaktär utan avsåge allenast att giva en föreställning om möjligheterna att för museet använda tomten och de därvarande gamla byggnaderna. Riksdagen ansåge sig emellertid icke böra underlåta att påpeka, att den framlagda byggnadsplanen syntes riksdagen väl omfattande. Särskilt syntes det riksdagen, att alltför rikliga utrymmen upptagits till administrationslokaler. Riksdagen ville betona angelägenheten av att vid ett framtida utarbetande av det definitiva byggnadsförslaget begränsningar i största möjliga mån eftersträfvades samt att det noga tillsåges, att å området redan befintliga byggnader effektivt utnyttjades.

Med hänsyn till vad riksdagen sålunda anført hava lokaler för bibliotek och arkiv, som i utredningsförslaget upptogos till 1,200 kvadratmeter, nu upptagits med allenast 1,100 kvadratmeter, varjämte tjänstelokalerna, tidigare upptagna till 1,200 kvadratmeter, nu utgöra 980 kvadratmeter. Härigenom har alltså åstadkommit en arealminskning av 320 kvadratmeter. Lokalerna för skåde- och studiesamlingarna hava emellertid, av skäl som riksantikvarien i sin skrivelse närmare utvecklar, måst ökas, så till vida att skådesamlingarna, för vilka tidigare avsetts 3,500 kvadratmeter, nu upptaga 4,725 kvadratmeter. För studiesamlingarna har utrymmet däremot kunnat minskas från 2,900 till 2,520 kvadratmeter. Såsom av riksantikvariens skrivelse framgår har numera tillkommit behov av utrymme för de komparativa samlingarna, och har nu härför avsetts en yta av 375 kvadratmeter. Samlingarnas golvyta har alltså ökats med 1,220 kvadratmeter. Frånräknas arealminskningen, 320 kvadratmeter för arkiv, bibliotek och tjänstelokaler, uppstår alltså en totalökning av 900 kvadratmeter eller från den i utredningens tidigare skede beräknade golvytan 10,000 kvadratmeter till 10,900 kvadratmeter. I dessa ytor hava icke inräknats reservlokalerna i administrationsbyggnadens bottenvåning, som uppgå till i runt tal 1,000 kvadratmeter.

Det är emellertid att märka, att denna arealökning föranlett en ökning av museibyggnadens volym med allenast 1,000 kubikmeter eller från 54,000 till 55,000 kubikmeter, vilket giver vid handen att befintliga utrymmen till det yttersta utnyttjats.

Vad slutligen de båda stallflyglarna beträffar disponeras den västra intill utgången av år 1931 av östra arméfördelningen för militära förråd, under det att de olika utrymmena inom östra flygeln äro tillsvidare med vissa kortare uppsägningstider upplåtna till nordiska museet, svenska röda korset, chefen för östra arméfördelningen, aktiebolaget Östermalms ridskola samt K. E. Engberg.

Byggnadsstyrelsen är icke i tillfälle att för närvarande lämna Kungl. Maj:t slutligt förslag, huru flyglarna framdeles lämpligen skola användas. Av utredningen beträffande historiska museets lokaler har emellertid framgått, att flyglarna icke skulle för närvarande behöva användas för museets räkning. De utrymmen, som erhållas inom den nya museibyggnadens souterrängvåning och som med hänsyn till belysningsförhållandena icke kunna användas till annat än magasinering av museiföremål, äro nämligen tillräckliga för museets nuvarande behov av dylika utrymmen och därjämte givetvis bättre belägna i direkt anslutning till museets övriga lokaler.

Framdeles torde stallflyglarna kunna komma till lämplig användning för tillgodoseende av historiska museets behov av ökade magasinstrymmen, men för närvarande måste byggnadsstyrelsen finna det mindre välbetänkt att nedlägga andra kostnader på stallbyggnaderna än sådana, som äro att hänföra till egentligt underhåll, i vilket avseende byggnaderna hittills varit eftersatta.

I detta sammanhang vill byggnadsstyrelsen även erinra om att Kungl. Maj:t den 22 november 1929 anbefallt byggnadsstyrelsen att i samråd med riksarkivet verkställa utredning angående, jämte annat, användning av ifrågasvarande stallflyglar, i första hand den västra, för förvaring av i riksarkivets annexlokaler befintliga, mindre ofta använda arkivalieserier. En sådan utredning har hos byggnadsstyrelsen verkställts och för yttrande överlämnats den 14 augusti 1930 till riksarkivet, som dock, styrelsen vederligt, ännu icke tagit slutlig ställning till denna fråga. I avvaktan härpå bör alltså den västra flygeln alltjämt tillsvidare användas för nuvarande militära ändamål. Jämväl den östra flygeln bör enligt styrelsens mening tillsvidare disponeras på sätt nu sker, till dess ett behov uppkommer för vars tillgodoseende byggnaden kan visa sig lämplig. Styrelsen tänker därvid i första rummet på magasinlokaler för museer och samlingar i huvudstaden, som därav kunna vara i behov, och tillåter sig styrelsen hänvisa till vad styrelsen i detta hänseende anförde i ovanberörda skrivelse den 19 januari 1928.

Enligt de nu verkställda kostnadsutredningarna kommer byggnadsföretaget i sin helhet att draga en kostnad av 4,200,000 kronor.

Vid överlämnandet den 19 januari 1928 av det då föreliggande utredningsförslaget meddelade styrelsen, att enligt inom styrelsen dåmera verkställda approximativa beräkningar kostnaderna för uppförande av den ifrågasatta nybyggnaden jämte kostnaderna för utförande av erforderliga ändrings- och iståndsättningsarbeten inom den gamla kasernbyggnaden skulle uppgå till 3,500,000 kronor. Den sålunda uppkomna kostnadsökningen av 700,000 kronor är att hänföra till följande omständigheter. Den ovan påvisade ökningen av nybyggnadens volym med 1,000 kubikmeter föranleder en höjning av kostnaderna med omkring 60,000 kronor. För inredningsarbeten

i arkiv, bibliotek, föreläsningssal och konserveringslokaler samt för åtskilliga hyllinredningar, för vilka ändamål kostnader icke medtagits i den tidigare beräkningen, erfordras ett belopp av omkring 210,000 kronor. Återstoden av de nu uppkomna merkostnaderna orsakas i första hand av sådana kostnadsökningar på byggnadsmarknaden, som inträffat, efter det styrelsen för tre år sedan verkställde de approximativa beräkningarna. Denna fördyring gör sig för övrigt särskilt kännbar vid sådana ombyggnadsarbeten, varom här är fråga. Härtill kommer slutligen, att omläggningen av museibygnaden med särskild huvudentré från Narvavägen givetvis måste medföra en ökning av kostnaderna för de yttre arbetena med tomtens planering m. m. framför denna entré, varjämte även är att märka, att något större anspråk på prydlighet måste ställas på utformningen av museibygnadens inre gård med hänsyn till det läge denna numera erhållit intill entrépartiet med den direkta utblicken därifrån över gården.

Byggnadsarbetenas utförande synes böra uppdelas i två perioder. Under den första ombygges den gamla kasernbyggnaden, varjämte den västra förbindelseålgan, innehållande bland annat värmecentral för hela komplexet, uppföres, och under den andra perioden utföres museets nybyggnad. Med denna anordning skulle ombyggnadsarbetena kunna igångsättas under våren 1932, till vilka de slutliga ritningarna då kunna föreligga. Dessa arbeten böra kunna vara färdiga till hösten 1933. Under sommaren 1933 bör uppförandet av museibygnaden kunna påbörjas, till vilken tidpunkt ritningarna kunna färdigställas. Detta nybyggnadsarbete kan beräknas slutfört till utgången av år 1935.

Administrationslokalerna skulle alltså kunna tagas i bruk under hösten 1933. Om det skulle befinnas önskvärt att frigöra de lokaler inom gamla riksbankshuset och f. d. Östermalmsfängelset, där vissa av historiska museets samlingar förvaras, skulle dessa lämpligen vid denna tidpunkt kunna tillfälligt överflyttas till utrymmen inom den då ombyggda kasernen, varjämte utrymme, omkring 500 kvadratmeter, för dylikt ändamål även torde behöva tagas i anspråk inom någon av stallflyglarna. Härigenom skulle uppställningen inom den nya museibygnaden kunna praktiskt förberedas.

Inflyttningen i museibygnaden kan beräknas taga ett år i anspråk, och skulle alltså museets nuvarande lokaler i nationalmuseum kunna vara utrymda senast i början av år 1937.

I 1931 års statsverksproposition har Kungl. Maj:t, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, föreslagit riksdagen att till nybyggnad för statens historiska museum m. m. för budgetåret 1931/1932 beräkna ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor. Detta belopp anser byggnadsstyrelsen tillräckligt för arbetenas påbörjande under nämnda budgetår. Återstoden 4,050,000 kronor synes böra ungefär lika fördelas mellan de följande fyra budgetåren.

Byggnadsstyrelsen hemställer slutligen, att Kungl. Maj:t måtte, med godkännande av det föreliggande ritningsförslaget, föreslå riksdagen att till nybyggnad för statens historiska museum m. m. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor.

Beträffande de till ärendet hörande ritningar och kostnadsberäkningar torde jag få hänvisa till handlingarna.

Den i byggnadsstyrelsens utlåtande den 31 januari 1931 omförmälda, av arkitekterna Romare och Scherman utarbetade beskrivningen på erforderliga ändrings- och nybyggnadsarbeten är av i huvudsak följande lydelse:

Förslaget omfattar:

1) ändring av den befintliga kasernbyggnaden till administrationsbyggnad, rymmande lokaler för riksantikvarieämbetet, museets tjänstelokaler samt biblioteks- och arkivlokaler,

2) uppförande av en nybyggnad för museets samlingar jämte tvenne förbindelseflyglar.

Vid förslagets utformande har strävan varit att med lämpligt utnyttjande av befintliga byggnader ernå:

en ekonomisk planlösning, som smidigt anpassar sig efter de olika institutionernas behov,

en förläggning på tomten av den nya byggnaden, som låter den pietetsfullt ansluta sig till kasernbyggnadernas klassiskt förnäma byggnadskuber,

en arkitektonisk utformning av nybyggnaden, som med enkla men betydelsefulla medel skapar en harmonisk miljö för museets kulturskatter och förlänar detsamma representativ värdighet.

I administrationsbyggnaden inrymmas följande lokaler:

I bottenvåningen:

Vestibul ledande till samtliga i denna byggnad förlagda institutioner. Från denna vestibul finnes även förbindelse med museibyggnaden.

Rum för vakter.

Bostad för vaktmästare.

Reservlokaler avsedda att temporärt användas av museet närstående institutioner och samlingar.

I våningen 1 trappa:

Å ena sidan ämbetslokaler för riksantikvarieämbetet med tillhörande biutrymmen; å andra sidan statens historiska museums tjänstelokaler med tillhörande biutrymmen samt i mittpartiet sammanträdesrum för vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, även avsedda som sammanträdesrum för nyssnämnda institutioner.

I våningen 2 trappor:

Å ena sidan antikvariskt-topografiska arkivet, å andra sidan antikvariskt-numismatiska biblioteket samt i mittpartiet en för dessa institutioner gemensam studiesal för allmänheten.

Vid västra gaveln ett lunchrum för tjänstemännen jämte tillhörande utrymmen.

Vindsvåningen disponeras som reservutrymmen för bibliotekets bokförråd.

Ämbetslokalernas arbetsrum ha så vitt möjligt förlagts mot soligt väderstreck; mot norr ligga kommunikationsleder, toaletter, materialrum m. m.

Administrationsbyggnaden förses med en central huvudtrappa och två tjänstetrappor, en personhiss nära huvudtrappan och två bokhissar, en vid vardera tjänstetrappan.

Den nya museibyggnaden förlägges å tomtens norra del mellan Linnégatan och administrationsbyggnaden. Den är uppförd kring en rektangulär museigård och förbindes med administrationsbyggnaden av två lägre förbindelseselängor. Museibyggnaden uppföres till en höjd av fyra våningar, varvid på grund av terrängens lutning bottenvåningen går blott under en del av huset.

Förbindelselängorna uppföras till två våningars höjd, den ena erhåller dessutom souterrängvåning.

Nybyggnaden är så förlagd, att dess våning en trappa upp ligger i nivå med administrationsbyggnadens bottenvåning.

Museibygnaden har sin huvudentré från Narvavägen.

Den innehåller följande lokaler:

I bottenvåningen:

Vestibul med tillhörande biutrymmen.

Lokaler för komparativa samlingarna.

Museets samtliga magasinslokaler.

Vid första trapplanet:

En expedition för museets populariseringsverksamhet samt ett lunchrum för skolklasser.

I våningen 1 trappa:

Förhistoriska skådesamlingarna jämte tillhörande studiesamlingar löpande jämsides med de förra. I våningens främre parti utföres en med särskilda säkerhetsanordningar försedd guld- och silverkammare.

I våningen 2 trappor:

Skådesamlingar från medeltiden och nyare tiden:

dels tre större hallar, en för romansk tid, en för gotisk tid och en för nyare tidens kyrkliga konst;

dels utställningsgallerier, möjliga att avdela i smärre partier, de mot museigården vettande med sidobelysning, de utåt vettande med överljus.

I våningen 3 trappa:

Lokaler för myntkabinettet samt studiesamlingar från medeltiden och nyare tiden.

Östra förbindelselängan:

innehåller föreläsningssal och sal för tillfälliga utställningar samt tvenne utställningsgallerier, som vart i sin våning förbinda administrationsbyggnadens bottenvåning och våning 1 trappa med museibygnadens våningar 1 trappa och 2 trappor respektive.

Västra förbindelselängan:

innehåller:

I souterrängvåningen:

Lokaler för värmecentral m. m.

I bottenvåningen:

Vissa lokaler för konserveringsanstalten samt vaktmästarbostäder.

I våningen 1 trappa:

Övriga lokaler för konserveringsanstalten, fotografiateljé och tecknarerum samt en tjänstekorridor från administrationsbyggnadens våning 1 trappa till museets våning 2 trappor.

Museet erhåller ett huvudtrapphus vid entrén från Narvavägen med två invid detsamma placerade hissar, en personhiss och en varuhiss.

Dessutom anläggas fyra mindre trappor, därav en i konserveringsanstalten, samt en varuhiss, som förbinder konserveringsanstaltens våningar med magasin och samlingar.

Nybyggnadens förläggning å tomten medger framtida tillbyggnader i anslutning till dess arkitekturkomposition. Tillbyggnaderna kunna utnyttjas som direkt fortsättning på museet men, om så önskas, helt avskilda, för institutioner utan direkt samband med detsamma.

I skrivelse den 31 januari 1931 har vidare *riksantikvarien* — såsom jämväl byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande omförmält — utlåtit sig angående det föreliggande förslaget och därvid anfört huvudsakligen följande:

Riksantikvarien, som i skrivelse den 19 januari 1928 haft tillfälle att inför Kungl. Maj:t framlägga de principiella synpunkter, som enligt riksantikvariens uppfattning böra läggas till grund för det ifrågavarande byggnadsföretagets utförande, ävensom ett preliminärt program för detsamma, får om det nu föreliggande ritningsförslaget anföra följande.

Detsamma utmärker sig för en synnerligen klar och redig disposition såväl i plan som i fråga om byggnadsmassornas gruppering, och det har lämnat en utmärkt lösning på det ganska komplicerade problemet. Dessutom utmärker sig förslaget genom en utomordentlig enkelhet och sparsamhet ifråga om den arkitektoniska utformningen, därvid anslutande sig till de förut å tomten befintliga byggnadernas exempel och anpassande sig efter tidens ekonomiska krav. Det innehåller inga som helst för byggnadens egentliga ändamål outnyttjade utrymmen. Det hela bygger på den klara, logiska ändamålsenligheten samt på de enkla, väl avvägda proportionerna. Att vissa detaljer i såväl planläggning som fasadutbildning kunna ytterligare fullkomnas och modifieras vid arbetsritningarnas slutliga utförande är dock givet. Särskilt torde fönstrens storlek och placering kräva ett noggrant studium i modell. Men i allt väsentligt får det föreliggande förslaget anses representera en slutgiltig och mycket god lösning på den föreliggande uppgiften.

Huvuddispositionen.

Denna är följande. Till den befintliga kasernbyggnaden äro förlagda samtliga administrationslokaler, d. v. s. tjänsterum och sammanträdesrum för vitterhetsakademien, riksantikvarieämbetet och statens historiska museum samt de nära därmed sammanhörande utrymmena för antikvariskt-numismatiska biblioteket och det antikvariskt-topografiska arkivet m. m. jämte studiesal för allmänheten.

Museisamlingarna äro helt förlagda till en på tomtens nordöstra del förlagd nybyggnad med huvudingång från Narvavägen, stadsdelens stora stråkväg. Museibygnaden, som är förlagd kring en stor, rektangulär gård, förenas med administrationsbyggnaden genom två lägre byggnadslängor, den ena innehållande föreläsningssal, sal för tillfälliga utställningar samt ett museigalleri i två våningar, som även förmedlar kommunikationen mellan administrations- och museibygnadernas huvudvåningar; den andra innehållande konserveringsanstalt, två vaktmästar- (respektive maskinistbostäder) och värmecentral. Genom konserveringsanstalten förmedlas förbindelsen mellan museitjänstemännens arbetsrum och museibygnadens bakre parti.

De fyra huvuddelarna kunna helt och brandfritt avstängas från varandra och kunna begagnas var för sig ensamma eller i kombination med varandra. Sålunda kunna t. ex. föreläsningssalen och tillfälliga utställningssalen användas med ingång genom administrationsbyggnadens vestibul, utan att museet behöver öppnas, men de kunna också användas i direkt anslutning till museilokalerna, utan att man behöver gå genom administrationsbyggnaden. Och i konserveringsanstalten kunna arbeten bedrivas på kvällarna (vilket ofta är nödvändigt), utan att varken museets eller administrationsbyggnadens lokaler behöva därav beröras. Tjänstemannautgångarna äro

ständigt bevakade från tvenne såsom portvaktslägenheter förlagda vaktmästarbostäder.

Förläggningen på tomten möjliggör, såsom det antydes på situationsplanen, att betydande tillbyggnader successivt kunna utföras, tillbyggnader, som kunna direkt anslutas till de nu befintliga och projekterade byggnaderna eller och göras självständiga med egna entréer mot Linnégatan eller mot Grevmagnigatans förlängning. Värmecentralens förläggning och storlek är avpassad för att kunna utvecklas till att betjäna hela kvarterets byggnader.

Museibygnaden.

Museibygnadens disposition är enkel och klar. I bottenvåningen inrymmes vestibul med kapprum och toaletter för allmänheten. Från vestibulen leder en trappa upp till gårdens plan och sedan vidare upp till de övre egentliga utställningsvåningarna 1, 2 och 3 trappor upp.

Bottenvåningen, som på grund av tomtens beskaffenhet till största delen är att betrakta såsom en souterrängvåning, vilken för övrigt för undvikande av alltför stor bergsprängning icke sträcker sig under hela museibygnaden, innehåller museets samtliga *magasinslokaler*. I dessa skola alla sådana föremål förvaras, vilka icke behöva finnas ständigt tillgängliga för publik och forskare. Dock inrymmes i bottenvåningens nordösta hörnrum en stor utställningssal för de s. k. komparativa samlingarna.

Våningen 1 trappa upp är avsedd att upptaga de *förhistoriska* samlingarna. *2 trappor upp* ligga lokaler för de *medeltida samlingarna* samt för kyrksaker från 1500-, 1600- och 1700-talen. *3 trappor upp* ligga slutligen i en takvåning salarna för *mynt- och medaljsamlingen*, ävensom lokaler för de s. k. *studiesamlingarna* från medeltid och nyare tid.

De förhistoriska samlingarna skola, i likhet med museets alla samlingar, uppdelas i en för den stora allmänheten avsedd skådesamling och en för forskare och specialintresserade avsedd studiesamling. Den förra, som skall uppställas spatiöst och lättöverskådligt samt med stor hänsyn till dess estetiska och pedagogiska verkan, skall i huvudsak förläggas till de lokaler, som vetta mot gården. Studiesamlingen, där föremålen kommer att utställas efter ett visst skematiskt system och så tätt som det är möjligt utan att omöjliggöra överblicken över dem, skall anordnas i de yttre gallerierna parallellt med skådesamlingarna. I byggnadens östra parti (mot Narvavägen) komma dock skådesamlingarna att förläggas till ett galleri utmed fasaderna. Där komma de rika samlingarna från vendetid och vikingatid att utställas. För de från dessa perioder stammade rika guld- och silverfynden är anordnad en särskilt välskyddad och med kassaskåpsdörrar försedd guld- och silverkammare, där fynden skola utställas i elektrisk belysning i det välvda rummet. Denna anordning motiveras såväl av säkerhetsskäl som av utställningstekniska synpunkter. Till denna guld- och silverkammare kunna även, om så visar sig lämpligt och önskvärt, andra särskilt dyrbara föremål inflyttas efter museets stängningstid, såsom bruket är t. ex. i nationalmuseet i Köpenhamn.

I våningen 2 trappor upp skola *de rika medeltida samlingarna* utställas. Då dessa till mycket stor del bestå av kyrkliga föremål av betydande storlek, hava i denna våning anordnats 3 stora hallar, till sina dimensioner likartade med kyrkorum, men i övrigt utan någon direkt kyrklig formgivning. I dessa skola de stora och representativa föremålen från respektive romansk tid, gotisk tid samt renässans och barocktid kunna väl och vackert

utställas. I den romanska hallen tänker man sig t. ex. att kunna utställa ett av befintligt material sammansatt, fullständigt parti av en svensk stavkyrka. I den gotiska hallen skola de präktiga sengotiska altarskåpen finna en utmärkt verkningsfull uppställning, möjligen även ett målat medeltida trätak.

Då vissa grupper av föremål inom denna avdelning bäst utställas i överljus, medan åter andra göra sig bättre gällande i sidobelysning, hava gallerierna mellan hallarna så anordnats, att de mot gården belägna lokalerna försetts med sidoljus, under det att de utåt belägna anordnats med takljus. Den större delen av ifrågavarande våning kommer att användas för skådesamlingen; dock skola vissa delar avdelas till studiesamlingen, vars huvuddel emellertid är förlagd till de gallerier, vilka i våningen 3 trappor upp äro förlagda utmed gårdens norra och södra sidor med en förbindelseled på västra sidan om gotiska hallen ovanpå dess sidokapell.

Det bör här framhållas, att de å ritningarna angivna ouppdelade långa gallerierna äro avsedda att efter behov genom insatta lättväggar uppdelas i större eller mindre rumsenheter. Denna indelning är sålunda lätt att förändra.

I en takvåning, förlagd i byggnadens östra parti över stora trapphuset har *myntkabinettet* fått sina lokaler med ett långt, välbelyst utställningsgalleri mot gården samt tvenne med takljus belysta salar för medaljer, myntskåp m. m.

Fördelningen av våningarna mellan de olika avdelningarna är sålunda redig, klar och för besökaren lätt överskådlig. En systematisk rundvandring genom skådesamlingarna i kronologisk ordning är klart och tydligt tillrättalagd för besökaren, men å andra sidan tvingas icke denne, såsom fallet är i vissa utländska museer, att gå igenom hela systemet, om han ej önskar det. Kommunikationen inom byggnaden förmedlas nämligen, förutom av huvudtrappan, av tvenne trappor mellan våningarna 1 och 2 trappor upp, lämpligt belägna i anläggningens sydvästra och nordvästra hörn. Dessutom finnas trenne hissar, av vilka en är avsedd till personhiss för publiken, 2 äro varuhissar, som förmedla förbindelserna mellan museets olika våningar samt museimagasin och konserveringsanstalt.

Invid första avsatsen i stora trappan ligga dels ett expeditjonsrum för museets populariseringsverksamhet (för ordnande av visningar, lämnande av råd och upplysningar m. m.), dels ett rum, avsett såsom lunchrum för resande skolklasser, vilka där kunna få äta medförd matsäck, värma mjölk, choklad eller dylikt.

Östra förbindelselängan.

Omedelbart intill den första museivåningens första utställningssal, i vilken tänkes ordnad en allmänt orienterande utställning, avsedd att utgöra en upplysande introduktion för museibesökarna, ligga *salen för tillfälliga utställningar* samt *föreläsningssalen*, båda avsedda att spela en framträdande roll i *den pedagogiska folkupplysningsverksamhet*, som museet hoppas kunna utöva genom sina rika och instruktiva samlingar. I samma första utställningssal mynnar det för uppställning av museets bildstenar, runstenar och dylikt avsedda »stengalleriet», vilket samtidigt förbinder entrévestibulen i administrationsbyggnadens bottenvåning med museisamlingarnas nyssnämnda »entrésal». »Stengalleriet», som ju icke skall innehålla några ömtåliga saker, utan endast stora och massiva föremål, kommer sålunda att tjänst-

göra både såsom utställningssal och såsom ett vackert förrum, en »promenoar», för utställnings- och föreläsningssalarna, när dessa ensamt begagnas, vilket särskilt torde bliva fallet på kvällarna, då föredragsserier hållas med eller utan anknytning till tillfälliga utställningar. För dylika tillfällen finnas anordnade tillräckliga kapprum och toaletter i administrationsbyggnadens vestibul.

Denna synnerligen praktiska anordning av nämnda lokaler kommer att få en stor betydelse för museets pedagogiska verksamhet och för möjligheten att till museet närmare knyta sådana föreningar och sammanslutningar, som i olika hänseenden äga gemensamma intressen med detta. Därigenom knytes också museets verksamhet intimare samman med det levande livet i vidare kretsar.

Över »stengalleriet» ligger ett likartat galleri, avsett för utställning av medeltida gravstenar m. m. Samtidigt förmedlar det förbindelsen mellan tjänsterumsvåningen och museets främre parti.

Västra förbindelseleden.

Västra förbindelseleden, uppförd i 2 våningar och källarvåning, inrymmer i övre våningen lokaler för tecknare och fotografiateljier med tillhörande laboratorium samt för konserveringsanstalten, vilken även disponerar en del av bottenvåningen, där dessutom uppkningsrum för till museet inkommande större föremål är förlagt. Resten av bottenvåningen upptages av 2 bostadslägenheter, en för värmeledningens maskinist, en för en förste vaktmästare. Dessa äro belägna invid samt bevaka en inkörspport, genom vilken större föremål kunna med åkdon fraktas in på gården till en lastkaj utanför uppkningsrummet. Därifrån transporteras föremålen sedermera med en varuhiss till konserveringsanstaltens eller museets lokaler.

En genom konserveringsanstaltens övre våning löpande korridor tjänstgör även såsom förbindelseled mellan museitjänstemännens arbetsrum och museibyggnadens västra (bakre) del. Detta läge på förbindelseleden är till stort gagn för den intima kontakt mellan museitjänstemännen och konserveringsanstaltens arbeten, som är i hög grad önskvärd och betydelsefull.

I källaren äro förlagda lokaler för centraluppvärmningen, såsom pannrum, kolrum, pumprum o. s. v. Dessa äro tillgängliga enbart genom en nedgång, som mynnar utanför museets avstängda område. Dessa lokaler hava sådan storlek, att värmeanläggningen skall kunna vid behov utökas utan någon ändring av lokalerna. Utefter värmecentralens östra långsida löper en bred korridor mellan museets souterrängvåning och administrationsbyggnaden, i vars ena trapphus densamma mynnar, därigenom bildande en god förbindelse mellan tjänsterummen i administrationsbyggnaden och museets magasinslokaler, till vilka den nämnda korridoren utgör en god tillökning.

Till denna västra förbindelseled hava sålunda koncentrerats alla de lokaler, som kunna innebära någon brandrisk.

Administrationsbyggnaden.

Den gamla kasernbyggnaden med sina relativt låga våningshöjder lämpar sig synnerligen väl till att upptaga de behövliga administrationslokalerna. Då de gamla bjälklagen, som äro angripna av röta, under alla förhållanden måste ombyggas och ersättas med nya brandsäkra sådana, hava i det inre i huvudsak endast hjärtmurarna bibehållits.

Byggnaden har så disponerats, att våningen 1 trappa upp anordnats med tjänsterum för riksantikvarieämbetet och för statens historiska museum, grupperade på ömse sidor om vitterhetsakademiens till mittpartiet förlagda sessionssal. I våningen 2 trappor upp äro lokaler för antikvariskt-topografiska arkivet och antikvariskt-numismatiska biblioteket på samma sätt förlagda på ömse sidor om en stor, gemensam läse- och studiesal för forskare och allmänhet. På vinden ordnas reserver för bokmagasin. I botten-våningen har mittpartiet tagits i anspråk för vestibul samt för en vaktnästarbostad (portvakt) och för nattvaksrum och museivaktmästarens omklädnadsrum.

Övriga lokaler i bottenvåningen (betecknade å planen med A) äro disponibla. De kunna antingen uthyras eller upplåtas för lämpliga ändamål. I första hand tänker man då på det egyptiska museet, som för närvarande är inrymt i särskilt upplåtna lokaler i det gamla riksbankshuset, och som till hela sin karaktär skulle passa utmärkt i dessa lokaler. Det finnes ju även i övrigt dessvärre gott om husvillan museisamlingar, vilka här under kortare eller längre tid kunna erhålla relativt goda utställningslokaler. Det måste för övrigt anses såsom en mycket stor fördel, att bottenvåningen kan utgöra en reserv för eventuella framtida utökningar av administrationslokaler 1 trappa upp. Dessa hava nämligen, såsom framgår av det följande, i anslutning till av riksdagen särskilt framställd begäran reducerats till att omfatta lokaler enbart för den nu redan befintliga tjänstemannapersonalen.

I *tjänsterumsvåningen* (1 trappa upp) har man eftersträvat att lägga alla arbetsrum mot söder, öster eller väster. Mot nordsidan ligga i huvudsak endast förvarings- och uppackeringsrum, trappor, korridorer, kapprum, toaletter, väntrum och dylika lokaler. Tjänsterumsvåningen är väl disponerad, vare sig riksantikvarieämbetet i en framtid kommer att skiljas från det direkta sambandet med statens historiska museum eller ej. Akademiens sessionssal är avsedd att även användas dels såsom ämbetsverkets föredragningsrum, dels såsom lokal för sammanträden, konferenser m. m. inom detsamma.

Förläggningen av *bibliotek och arkiv till översta våningen* med en gemensam studiesal för allmänheten i mittpartiet måste anses vara synnerligen lämplig. Dessa utomordentligt rika och viktiga samlingar kunna därigenom bliva till stor och verklig nytta för forskare och den studerande allmänheten. Arkivet ligger dessutom lätt tillgängligt för riksantikvarieämbetets tjänstemän, som dagligen begagna det i sitt administrativa arbete, genom den östra tjänstetrappan, under det att den västra förmedlar förbindelsen mellan museitjänstemännen och biblioteket.

I nordvästra hörnet av översta våningen (invid västra trappan) är anordnat ett lunchrum för tjänstemännen.

Byggnadens mittparti kan brandsäkert avstängas mot sidopartierna, varigenom byggnaden delas i tre brandsäkra »skott».

Det här ovan beskrivna förslaget till anordnande av erforderliga lokaler för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inående ställda statsamlingar måste enligt riksantikvariens åsikt anses vara uppgjort med synnerlig omsorg och är ägnat att giva en ur alla synpunkter utmärkt lösning på denna lokalfråga, varför riksantikvarien på det allra livligaste vill tillstyrka dess antagande till utförande.

Härvid bör emellertid meddelas, att i det föreliggande förslaget plats för

de ostasiatiska samlingarna icke direkt beräknats. Dessa samlingar, som omfatta huvudsakligen arkeologiska föremål från Kina, Korea och Japan m. fl. ostasiatiska områden, disponera för närvarande synnerligen goda lokaler inom handelshögskolans byggnad vid Sveavägen, där desamma helt nyligen med mycket stora kostnader blivit utmärkt vackert installerade. Det har därför synts både olämpligt och oekonomiskt att föreslå dessa samlingars förflyttning för närvarande, vilket även bestämt hävdas av dessa samlingars föreståndare. Emellertid har å museitomtens plats reserverats för en eventuell framtida nybyggnad, inom vilken dessa och andra likartade samlingar kunna upptagas, när behov därtill föreligger.

De på tomtområdet belägna gamla stallflyglarna hava icke tagits i anspråk för statens historiska museum i det föreliggande förslaget. Redan i den av byggnadsstyrelsen och riksantikvariens i skrivelser respektive den 7 februari och den 19 januari 1928 framlagda utredningen har framhållits, att dessa flyglar icke för närvarande böra tagas i anspråk för statens historiska museum. Den förut omtalade arkitekttävlingen har även ådagalagat samma förhållande. De kunna lämpligare och utan egentlig omgestaltning användas såsom magasin för olika statliga ändamål, vartill de för närvarande äro mycket starkt anlidade, och behov av sådana magasinlokaler torde ännu länge komma att förefinnas. Därvid måste givetvis för framtiden tillses, att de ändamål, för vilka stallflyglarna upplåtas, icke innebära någon fara eller olägenhet för museikomplexet.

Kostnaderna för genomförande av det föreliggande byggnadsförslaget hava av byggnadsstyrelsen beräknats till 4,200,000 kronor, en summa, som åtskilligt överstiger det år 1928 angivna beräknade beloppet av 3,500,000 kronor för anläggningen. Denna ökning beror, såsom byggnadsstyrelsen i sin skrivelse av den 31 januari 1931 meddelar, väsentligast därpå, att byggnadskostnaderna måste beräknas efter högre enhetspris än vid förra beräkningen. Men till någon, dock rätt oväsentlig, del beror ökningen även därpå, att från museets sida kravet på lokalutrymmen något ökats, så att en ökning i byggnadens kubikmassa på cirka 1,000 kubikmeter (representerande en kostnad av cirka 60,000 kronor) uppstått utöver vad som fanns i det år 1927 upprättade förslaget. Detta har icke kunnat undvikas trots att uppmärksamheten från riksantikvariens och museitjänstemännens sida varit allvarligt inriktad på att i möjligaste mån söka begränsa lokalkraven för museet.

Ju mera arbetet med inventering och uppäckning av museets sedan flera årtionden nedpackade arkeologiska material fortskrider — ett arbete, vartill museet först under de senare åren erhållit medel — desto större möjligheter erhålla museitjänstemännen att med säkerhet beräkna utrymmesbehovet för det redan befintliga materialet. Och detta visar sig vara åtskilligt större, än vad man tidigare antagit. Dessutom hava de senaste tre åren tillfört statens historiska museum vissa mycket betydande samlingar av föremål, som på grund av sin särskilda betydelse och märkliga beskaffenhet kräva att utställas, och som därför lägga beslag på ett ganska stort utrymme. Här kan då i främsta rummet pekats på de rika och märkliga resultaten av utgrävningen av krigargravarna vid Korsbetningen invid Visby samt av påbyggnaden och klostret i Alvastra. Med hänsyn till dessa förhållanden har en ökning av skåde- och studiesamlingarnas golvyta ansetts vara alldeles ofrånkomlig. Dessutom har museet att motse såsom gåva till sina komparativa samlingar en mycket betydande och förnämlig samling av föremål

från Cypern, frukten av doktor E. Gjerstads stora Cypernexpedition under de senaste tre åren. Dessa samlingar torde i sitt slag, att döma av föreliggande meddelanden om desamma, vara i omfattning och värde ganska enastående i Europa. Man har därför ansett sig böra i museet upptaga ett ej alltför obetydligt särskilt utrymme just för de komparativa samlingarnas utställande och förvaring.

Då nu statens historiska museums lokalfråga står inför sitt slutliga ordnande, är det en oavvislig plikt att söka tillse, att det blir ett verkligt tillfredsställande ordnande på lång sikt och icke en halvmesyr. Inom museet har man utgått ifrån, att de nu föreslagna lokalerna skola vara tillfyllest för institutionens utveckling under den närmaste framtiden. Institutionen har under mera än 30 år kämpat med den mest olidliga trångboddhet och därigenom hämmats väsentligt i sin vetenskapliga och sin pedagogiska verksamhet. Sällsynt märkliga, för den europeiska forskningen synnerligen viktiga fynd, sådana som Björköfynden, hava i ett halvt århundrade legat nedpackade och ligga fortfarande magasinerade och opublicerade till stor skada för svensk och internationell vetenskap. Riksantikvarien har under år 1930, varunder en internationell museimannakongress hållits i Stockholm, fått mottaga ett antal brev från framstående deltagare i denna kongress, i vilka de giva uttryck åt sin oförställda förvåning över vårt museums oanat rika material, men i ännu högre grad över de synnerligen otillräckliga museilokalerna. Det framhålles i dessa brev, att Sverige har en icke blott nationell, utan även en internationell plikt att framlägga detta för europeisk kulturforskning så värdefulla material på ett sådant sätt, att det kan komma den internationella vetenskapen till godo.

Att statens historiska museum även har viktiga förpliktelser mot de i landets olika delar uppväxande provinsmuseerna är utan vidare klart. Det bör vara en hjälpande och stödjande moderinstitution för dessa både genom att åt dem utföra svårare konserveringsarbeten och dylikt och genom att vara en utbildningsanstalt för provinsmuseernas tjänstemän. Att dessutom ett för hela landet värdefullt resultat skulle kunna vinnas genom ett klokt och väl avvägt depositionsförfarande är alldeles tydligt. Men för att detta verkligen skall kunna på ett planmässigt sätt genomföras, fordras möjlighet att så ordna statssamlingarnas studiemagasin, att de bli lätt överskådliga, och därtill kräves utrymme, som hittills saknats.

Inför å ena sidan hänsynen till de vetenskapliga intressena och å andra sidan de berättigade kraven på att våra samlingar skola på ett vackert, lätt överskådligt och instruktivt sätt göras tillgängliga för den stora bildningsökande allmänheten och användbara för den allmänna skolundervisningen, har det varit vår oavvisliga plikt att vid planeringen av den förestående nybyggnaden söka bereda statens historiska museums rika samlingar sådana utrymmen i det blivande museet, att de verkligen kunna fylla sin uppgift under den närmaste framtiden. Det har å andra sidan varit vår plikt att söka följa riksdagens maning till begränsning av byggnadsföretagets omfattning. Då av ovan angivna skäl det icke varit med klok omsorg för framtiden förenligt att nedpressa under nu angivna mått arealen för museilokalerna, har man i stället sökt efterkomma riksdagens maning till sparsamhet genom att använda lägsta möjliga våningshöjder, genom enkelhet i såväl yttre som inre gestaltning av arkitekturen samt genom att till det yttersta söka undvika alla döda utrymmen i museibygnaden.

Däremot ha vi i det föreliggande förslaget lyckats nedbringa administra-

tionslokalernas utrymme icke oväsentligt. Förslaget torde i det hänseendet få anses innehålla ett absolut minimum. Institutionen förfogar för närvarande över 27 tjänsterum (härav 9 entresolrum) inom nationalmuseibygnaden och 4 i östermalmsfängelset. För närvarande utgöres den i dessa lokaler arbetande tjänstemannastaben av 39 personer.¹⁾ Härtill komma provtjänstgörare och forskare. Enligt byggnadsförslaget skall institutionen, akademiens sessionslokal oberäknad, erhålla 27 tjänsterum i våningen i trappa upp och 5 i våningen 2 trappor upp. Således en ökning med ett enda rum. Rummens storlek och fördelning blir emellertid väsentligt bättre än nu. Det torde tvivelsutan för närvarande ligga mycket nära till hands för den utom institutionen stående att felbedöma institutionens nuvarande lokalförhållanden och därigenom finna de föreslagna lokalökningarna mera betydande, än de i verkligheten äro. Dels äro nämligen lokalerna i nationalmuseibygnaden i stor utsträckning entresolerade (både tjänsterum och magasin), dels disponerar museet i östermalmsfängelset och gamla riksbanks- huset arbetsrum ävensom magasins- och förvaringslokaler om tillsammans cirka 1,500 kvadratmeter. Till jämförelse må nämnas, att museets samtliga utställningssalar i nationalmuseibygnadens bottenvåning omfatta cirka 1,200 kvadratmeter.

Byggnadsstyrelsen har i sin skrivelse den 31 januari 1931 framlagt en plan för byggnadsföretagets bedrivande i olika etapper. Enligt denna plan skulle administrationsbyggnaden och konserveringsanstalten stå färdiga till inflyttning den 1 september 1933 samt museikomplexet i sin helhet vara färdigt den 1 januari 1936. Först efter fem års förlopp skulle sålunda den slutliga inflyttningen i det nya museet kunna börja. Utan tvivel kommer en så lång byggnadsperiod att bereda museet stora svårigheter under väntetiden, men med hänsyn till möjligheten att successivt verkställa överflyttningen av administration och vissa samlingar redan under byggnadstiden anser sig riksantikvarien böra instämma i den av byggnadsstyrelsen föreslagna planen för byggnadsarbetets bedrivande, varigenom byggnadsanslaget kan fördelas över en femårsperiod.

Statens historiska museum har länge väntat på möjligheten att på ett värdigt sätt få visa det svenska folket, vilka utomordentliga, för mången okända skatter det äger i det museum, vilket jämte nordiska museet måste sägas vara Sveriges verkliga nationalmuseum i ordets egentliga betydelse. Det synes vara rimligt och i nationens samfällda intresse, att åt detta museum nu beredes en tillräcklig och ändamålsenlig byggnad, varigenom detta museum kan sättas istånd att med framgång utföra sin gärning till stärkande av vårt nationalmedvetande, till fördjupande och vidgande av vårt folks kunskap av sin egen forntid och utvecklingshistoria. Därmed skulle också åt svensk vetenskap lämnas ett starkt och väl behövt stöd i dess arbete på utforskandet av den mänskliga odlingens ursprung och utveckling främst i fäderneslandet, men även utanför dess gränser.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer riksantikvarien, att Kungl. Maj:t måtte gilla och stadfästa det av byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvarien utarbetade och inför Kungl. Maj:t framlagda förslaget till om- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar, ävensom av riksdagen utverka de för förslagets utförande nödiga medlen.

¹⁾ Konserveringsanstaltens personal, vars arbete är förlagt till denna anstalts särskilda lokaler, är här icke inräknad.

Över det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget har *vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* den 13 februari 1931 avgivit utlåtande och därvid anfört följande:

Till byggnadsstyrelsens skrivelse med därtill hörande ritningar, beskrivning, kostnadsberäkning m. m. är fogad en skrivelse av riksantikvarien, i vilken denne utförligt redogjort för det framlagda förslagens disposition av byggnaderna ävensom för de olika byggnadsdelarnas konstruktion och funktion m. m. Akademien anser sig kunna till fullo instämma i riksantikvariens i nämnda skrivelse avgivna omdöme om det nu framlagda byggnadsförslaget, att detsamma är uppgjort med synnerlig omsorg och ägnat att giva en ur alla synpunkter utmärkt lösning på det föreliggande problemet. Förslaget utmärker sig genom en synnerligen klar och redig disposition samt genom en ur museiteknisk synpunkt ovanligt praktisk anordning av de olika lokalerna.

Akademien anser det föreliggande förslaget vara väl avpassat för att fylla behovet av lokaler för de ifrågavarande museisamlingarna under den närmaste framtiden, men har också med tillfredsställelse konstaterat, att den föreslagna förläggningen av byggnaderna på tomten medgiver framtida tillbyggnader av ganska betydande dimensioner.

I likhet med riksantikvarien anser sig akademien icke kunna tillråda någon som helst reduktion av det föreslagna utrymmet, emedan erfarenheten visat, huru olyckligt och oekonomiskt det är att bygga efter för knappt tilltagna utrymmesprogram.

Byggnadsstyrelsen har föreslagit, att det erforderliga byggnadsanslaget måtte fördelas på en femårsperiod. Under förutsättning att så blir förhållandet, skulle det nya museikomplexet stå färdigt till inflyttning först under år 1936. Akademien, som haft tillfälle att noga iakttaga de svårigheter, som de nuvarande otillräckliga lokalerna vålla i museiarbetet, anser sig böra enträget anhålla, att Kungl. Maj:t måtte särskilt behjorta nödvändigheten av att byggnadstiden under alla omständigheter icke måtte dragas ut längre än som sålunda föreslagits av byggnadsstyrelsen, ty situationen inom statens historiska museum kan annars bliva rent av katastrofal.

Vitterhetsakademien slutar med att — under hänvisning till riksantikvariens och byggnadsstyrelsens i ärendet framlagda, synnerligen beaktansvärda motiveringar — på det allra livligaste förorda det nu framlagda ritningsförslaget till snarast möjliga utförande samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte gilla och stadfästa det av byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvarien utarbetade, nu föreliggande förslaget till om- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum och övriga under akademiens inseende ställda statssamlingar och av riksdagen utverka de för förslagets utförande nödiga medlen.

Riksantikvarien har vidare efter anmodan till ecklesiastikdepartementet överlämnat en P. M. rörande de kostnader, som utöver byggnadskostnaden böra beräknas i samband med flyttning av statens historiska museum till de föreslagna nya lokalerna.

I denna P. M. har anförts huvudsakligen följande:

Med skrivelse den 31 januari 1931 hava byggnadsstyrelsen och riks-

antikvarien till Kungl. Maj:t överlämnat förslagsritningar till de ny- och ombyggnadsarbeten, som äro erforderliga för att bereda tillfredsställande lokaler för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda samlingar ävensom åt riksantikvarieämbetet och åt vitterhetsakademien själv. I den kostnadsberäkning, som åtföljde byggnadsstyrelsens skrivelse, hava upptagits samtliga kostnader för byggnadernas uppförande, tomtens ordnande m. m. I denna kostnadsberäkning ingå också kostnaden för all *fast* inredning, såsom bokmagasinens hyllor, arkivlokalernas fasta skåp- och hyllinredning ävensom konserveringsanstaltens och fotografilaboratoriets fasta inredning med diskar, skåp, tvätthoar o. dyl. Föreläsningssalens och studiesalens fasta inredning äro även däri inräknade. Däremot finnes icke den museala monterutrustningen och ej heller administrationsbyggnadens lösa möblering, ej heller konserveringsanstaltens och fotografilaboratoriets apparatutrustning däruti upptagna.

Engångskostnader.

Överflyttningen av museets, bibliotekets och arkivets samlingar ävensom av administrationen till de nya lokalerna kommer sålunda att förorsaka vissa installationskostnader utöver de i kostnadsberäkningen för nybyggnaden upptagna. Dessa installationskostnader äro givetvis mycket svåra att med säkerhet beräkna, men här nedan angivna siffror äro baserade på uppgifter rörande kostnaden för likartade arbeten inom andra institutioner av likartat slag.

Den största posten hänför sig till anskaffande av delvis nya monter. Vid museisamlingarnas ordnande i den nya byggnaden är det givetvis av största betydelse att detta kan ske så praktiskt och så vackert som möjligt. Med den avsedda uppdelning av museisamlingarna i skådesamlingar och studiesamlingar är det naturligt, att de nu befintliga montrerna användas till studiesamlingen, så långt de räcka, samt att nya moderna monter anskaffas för skådesamlingarna. De nya montrerna behöva givetvis icke vara luxuösa, men de böra vara praktiska, prydliga och hållbara och möjliggöra en vacker utställning. Såsom utgångspunkt för beräkningen av monterkostnaden har tagits de standardmontrer, som nu utföras åt det danska nationalmuseet i Köpenhamn för ett genomsnittspris av cirka 200 kronor per löpmeter väggskaåp, vilket får anses såsom ett mycket billigt pris.

Under framhållande, att det för närvarande icke är möjligt att lämna annat än approximativa kostnadsuppgifter, lämnas uppgift om storleken på de *engångskostnader*, som äro nödvändiga för museets installering.

Montrer.

1) Förhistoriska avdelningen:			
Skådesamlingen	kronor	100,000:—	
Studiesamlingen	»	35,000:—	
Diverse plintar i stensal	»	2,000:—	137,000:—
2) Medeltids- och nyare tids avdelningen:			
Skådesamling	kronor	60,000:—	
Studiesamling	»	20,000:—	80,000:—
3) Mynt- och medaljkabinett			40,000:—
4) Komparativa samlingen			18,000:—
För monter summa kronor			275,000:—

Möbler till administrationslokaler och museum (komplettering av befintlig utrustning)	20,000:—
Elektrisk belysningsarmatur för hela anläggningen	15,000:—
Apparatur för konserveringsanstalten och fotografilaboratorium	15,000:—
Flyttningskostnad för överförande av samlingarna från nationalmuseibygnaden, östermalmsfängelset och gamla riksbanks- huset till det nya byggnadskomplexet	25,000:—
Summa engångskostnader kronor	350,000:—

Driftkostnader.

Här nedan lämnas en beräkning av de driftkostnader, som betingas av institutionernas inflyttande i det nya byggnadskomplexet.

Uppvärmning:

1) 9,000 hl. koks à 1,60 enligt beräkning av värmeledningsingenjör . . .	14,400:—		
2) 1 övereldare lön	2,832:—		
1 eldare »	2,580:—	5,412:—	19,812:—

Belysning i tjänstelokalerna, konserveringsanstalt och museet	7,000:—	För närvarande:	c:a 3,500:—
Rikstelefon	4,000:—	c:a	4,000:—
Rengöring och städning	10,000:—	c:a	6,000:—

Vaktpersonal i museet:

1) 1 st. förste expeditionsvakt i B 7	2,832:—	2,832:—		
18 st. extra ordinarie i 5:e lönegraden à . . .	2,208:—	39,744:—	42,576:—	8,900:—
2) 1 st. förste nattvakt à	1,330:—	1,330:—		
5 nattvakter à	1,150:—	5,750:—	7,080:—	

Expeditionsvakter i tjänsterum, arkiv och bibliotek:

2 förste expeditionsvakter i B 7	2,832:—	5,664:—		5,664:—
2 expeditionsvakter i B 5	2,520:—	5,040:—	10,704:—	6,156:—
Summa driftkostnader kronor			101,172:—	34,220:—

Vid beräkning av driftkostnader har *icke* medräknats kostnader för museets eventuella öppethållande på kvällarna. Däremot har man utgått ifrån, att statens historiska museum framdeles skall hållas öppet under samma tider, som nationalmuseum hittills varit öppet, nämligen mellan kl. 10—4 (10—3 under de mörkaste månaderna). Statens historiska museum har tyvärr hittills icke haft möjlighet att hålla sina samlingar öppna för allmänheten mera än 2 timmar om dagen under vinterhalvåret. Endast under sommarhalvåret är museet öppet kl. 10—4.

Den största utgiften för driften ligger givetvis i avlöningarna till museivakterna. Dessas antal har beräknats sålunda:

- 1 vakt i vestibulen.
- 1 » i komparativa samlingen.
- 7 vakter i vån. 1 tr. upp.
- 7 » i vån. 2 tr. upp.
- 2 » i vån. 3 tr. upp.

1 ambulerande förste vaktmästare, som inspekterar hela museet. Mindre antal vakter kan icke sköta en effektiv bevakning, om hela museet skall vara öppet varje dag (även söndagar), vilket är önskvärt.

En möjlighet till begränsning av vaktpersonalen finnes, om man under vardagarna endast har halva museet tillgängligt för allmänheten på sådant sätt, att varannan dag de förhistoriska avdelningarna och den komparativa samlingen äro tillgängliga, varannan dag de medeltida och kyrkliga samlingarna samt myntkabinettet. Samtliga avdelningar böra dock vara öppna på söndagarna. Museivakternas antal kan då minskas från 18 till 10. På söndagarna får då användas extra folk för att utfylla vaktmanskapets leder. Därigenom skulle utgiften för museibevakningen kunna nedbringas till cirka 30,000 kronor om året.

Till jämförelse må nämnas att nationalmuseum för närvarande har 17 anställda vaktmästare, därav 15 ordinarie, med en sammanlagd avlöning av cirka 50,000 kronor.

I här ovan angivna driftkostnader har icke upptagits kostnader för eventuella personalutökningar inom akademiens tjänstepersonal, emedan sådana icke hava något direkt samband med den förändrade lokalen.

Såsom jag tidigare erinrat, anmodade min företrädare i statsrådsämbetet den 7 juni 1929 byggnadsstyrelsen att till Kungl. Maj:ts inkomma med förslag till sådana ändringar i den för förutvarande positionsartilleriregementets kasernområde nu gällande stadsplan, som kunde påkallas av det utav 1929 års riksdag fattade beslutet rörande den framtida användningen av sagda område.

Med anledning härav har *byggnadsstyrelsen* med skrivelse den 31 januari 1931 avgivit utlåtande och förslag i ämnet och därvid till en början meddelat, att byggnadsstyrelsen låtit efter samråd med ordföranden i Stockholms stads fastighetsnämnd, borgarrådet Harry Sandberg samt stadsplanedirektören Albert Lilienberg upprätta förslag till ändringar i den för ifrågakvarnande område gällande stadsplanen.

Härefter har byggnadsstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Enligt nämnda, den 27 maj 1892 fastställda stadsplanen skulle området ifråga, vilket då var upplåtet till förutvarande livgardet till häst och utgjorde ett kvarter, benämnt Hästgardet, uppdelas i tre kvarter, benämnda Spiltan, Krubban och Häcken. Genom området skulle framdragas en ny gata med 18 meters bredd mellan Storgatan och Linnégatan i rät fortsättning av Grevmagnigatan samt en ny gata med 24 meters bredd mellan Storgatan och Linnégatan i rät fortsättning av Torstenssonsgatan. Härjämte skulle Styrmansgatan mellan Storgatan och Linnégatan vidgas på östra sidan till 18 meters bredd. Med avseende å genomförandet av denna stadsplan träffades den 11 april och 22 oktober 1894 mellan arméförvaltningen jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande, å ena, samt Stockholms drätsel-nämnds

första avdelning efter uppdrag av stadsfullmäktige, å andra sidan, avtal av innehåll, bland annat, att kronan av kvarteret Hästgardet till Stockholms stad med full äganderätt överläte dels för Styrmansgatans utvidgning till 18 meters bredd erforderlig mark, i areal omkring 845 kvadratmeter, dels den för Grevmagnigatans framdragande över kvarteret erforderliga marken, i areal omkring 1,980 kvadratmeter, dels den för Torstenssonsgatans framdragande erforderliga marken, i areal omkring 3,400 kvadratmeter dels ock ett utmed Storgatans norra linje beläget, å en till avtalet hörande, vid byggnadsstyrelsens utlåtande fogad karta med d¹, p, s, w, e¹ och d¹ betecknat område, i areal omkring 302 kvadratmeter, att dessa områden skulle till staden överlämnas i den mån livgardets till häst dåvarande kasernetablissemment bleve utrymt och å platsen uppförda byggnader bleve för kronan obehövlige och nedrivna, att staden till kronan överlämnade två områden, å nyssnämnda karta betecknade det ena med a, b, c, d och a och innehållande 76 kvadratmeter och det andra med e, f, g, h, i och e om 370 kvadratmeter eller tillhoppa 446 kvadratmeter, som skulle tilläggas kvarteret Spiltan, att kronan skulle bekosta, bland annat, ifrågavarande gators och gatudels fullständiga ordnande med tuktad sten i kör- och gångbanor, de senare inom huggna kant- och rännstenar, samt att staden åtog sig att till fastställd profil reglera Styrmansgatans övriga del mellan Stor- och Linnégatorna senast samtidigt med att kronan reglerade den utvidgade delen av nämnda gatusträcka ävensom att, sedan förenämnda villkor blivit fullgjorda, för framtiden underhålla och belysa de nya gatudelarna.

Styrelsen vill erinra om att staden visserligen förvärvat lagfart å de sålunda överlätna gatuområdena, men att staden icke äger rätt att tillträda gatumarken förr än »kasernetablissemmentet varder utrymt» och å området »uppförda byggnader bliva för kronan obehövlige och nedrivna».

Den för ifrågavarande område sålunda gällande stadsplanen har emellertid hittills icke blivit genomförd i annan mån än att den för Styrmansgatans utvidgning till 18 meters bredd erforderliga marken, 845 kvadratmeter, inom det nuvarande kvarteret Spiltan, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 14 november 1930, överlämnats till Stockholms stad, som på kronans bekostnad för närvarande låter iordningställa nämnda område till gata.

I byggnadsstyrelsens ovannämnda skrivelse den 19 januari 1928 angav styrelsen de ändringar i gällande stadsplan, som skulle påkallas av en förläggning till ifrågavarande område av statens historiska museum i enlighet med ett av styrelsen samtidigt framlagt skissförslag och som närmare åskådliggjorts å en förslaget bilagd situationsplan över området. Under det att enligt den fastställda stadsplanen såväl Torstenssonsgatan som Grevmagnigatan skulle framdragas över området, delande detsamma i tre kvarter, skulle endast sistnämnda gata förlängas och området alltså komma att bestå av blott två kvarter. Grevmagnigatans förlängning hade å berörda situationsplan givits ett något modifierat läge, i det att den förflyttats så mycket åt väster som den västra stallflygeln skjuter fram över Grevmagnigatans östra gatulinje, varigenom alltså nämnda stallflygel skulle komma att lämnas oberörd av gatans framdragande. Gatan skulle i sin förlängning erhålla en bredd av 15 meter, dock att genom inläggning av förgårdsmark av 3 meters bredd å kvartersmarken utmed gatans östra sida å sträckningen mellan omförmålda stallflygel och Linnégatan avståndet mellan byggnadslinjerna å denna sträcka skulle bliva 18 meter. Styrmansgatan förutsattes skola i enlighet med den fastställda stadsplanen breddas till 18 meter, under

det att utmed Storgatans norra sida å sträckningen mellan Styrmansgatan och Grevmagnigatan skulle inläggas ett 7 meter brett bälte av förgårdsmark. Det kvarter, som skulle bildas mellan nämnda gator och Linnégatan, (kvarteret Spiltan) skulle, framhöll byggnadsstyrelsen, eventuellt kunna försäljas, givetvis under förutsättning att en närmare undersökning gäve vid handen, att detsamma icke behövde tagas i anspråk för statsverkets eget behov. Den återstående, öster om Grevmagnigatans förlängning belägna delen av det nuvarande kasernområdet skulle utgöra ett enda kvarter, som skulle disponeras för statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner ävensom för de ändamål, vartill stallflyglarna skulle kunna utnyttjas.

Såsom framgår av en i ovannämnda statsrådsprotokoll intagen skrivelse den 19 mars 1928 från Stockholms stads dåvarande delegerade för underhandlingar med kronans fastighetskommission av år 1925, uppgjordes sedermera i samråd mellan stadens stadsplanekontor och byggnadsstyrelsen ett förslag till ändrad stadsplan för området ifråga, vilket förslag på framställning av advokatfiskalsämbetet vid kammarkollegium förklarades vilande i avbidan på lösningen av frågan om kasernområdets blivande disposition. Detta förslag anslöt sig i huvudsak till ovanberörda av byggnadsstyrelsen upprättade preliminära skissförslag till stadsplan, dock med den ändringen att utmed Storgatans norra sida å sträckningen mellan Styrmansgatan och Grevmagnigatan kvartersmarken skulle indragas 50 meter från den nuvarande gatulinjen, varigenom här alltså skulle erhållas en öppen plats.

I detta sammanhang får byggnadsstyrelsen erinra, att Stockholms stads ovannämnda förhandlingsdelegerade i sin berörda skrivelse den 19 mars 1928 förklarat sig villiga att hos stadsfullmäktige tillstyrka, att staden åt kronan överläte äganderätten till marken i Torstenssonsgatans förlängning samt den staden tillhöriga gatumark i övrigt, som kunde komma att ingå i byggnadskvarter enligt ny stadsplan, ävensom att staden lämnade sin medverkan till den stadsplanereglering av kasernområdet i dess helhet, som med hänsyn till kronans behov och andra omständigheter kunde befinnas lämplig. Delegerade förutsatte därvid, att denna stadsplanereglering genomfördes enligt enahanda grunder, som år 1892 godkändes.

Det föreliggande, av byggnadsstyrelsen nu upprättade förslaget till ändring av stadsplan för ifrågavarande område ansluter sig i huvudsak till de av styrelsen tidigare i detta avseende angivna riktlinjer dock med vissa modifikationer. Sålunda har den tidigare ifrågasatta 3 meter breda förgårdsmarken utmed den förlängda Grevmagnigatans östra sida å sträckningen mellan den västra stallflygeln och Linnégatan uteslutits med hänsyn till att den för historiska museet erforderliga tillbyggnaden till kasernbyggnaden enligt det nu framlagda byggnadsförslaget — på skäl som angivits i en av byggnadsstyrelsen den 31 januari 1931 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning rörande nybyggnad för statens historiska museum m. m. — förlagts mera åt väster än vad tidigare ifrågasatts, till följd varav berörda förgårdsmark eventuellt kan behöva tagas i anspråk för en blivande utvidgning av museikomplexet. För erhållande av lämplig bredd mellan byggnadslinjerna skulle eventuellt en 3 meter bred förgård i stället kunna anordnas inom kvarteret Spiltan utmed Grevmagnigatans västra sida. Emellertid har i stadsplaneförslaget icke upptagits någon dylik anordning, då denna fråga givetvis är beroende av den framtida användningen av detta kvarter, varom ännu ingenting är bestämt. Vad beträffar Storgatans sträck-

ning utmed kvarteret Spiltan skall denna gata enligt det nu föreliggande förslaget här vidgas från 18 meter till 30 meter genom en motsvarande indragning av kvartersmarken. I ovannämnda genom stadens försorg upprättade stadsplaneförslag ingick, såsom ovan nämnts, anordnande här av en öppen plats varigenom staden skulle erhålla viss kompensation för den gatumark, som enligt 1894 års avtal tillkommer staden men som genom igenläggningen av Torstenssonsgatans förlängning skulle återgå till kronan. Efter förhandlingar har ordföranden i stadens fastighetsnämnd borgarrådet Sandberg meddelat, att staden åtnöjde sig med den mindre utvidgning av Storgatan utmed kvarteret Spiltan, som avses i det nu föreliggande stadsplaneförslaget, genom vilken utvidgning önskvärt utrymme för parkeringsplats o. dyl. skulle erhållas.

Enligt 1894 års avtal skulle, såsom ovan visats, av kronan till staden — efter avräkning av de för Styrmansgatans breddning numera avträdde 845 kvadratmeter — överlämnas omkring 5,682 kvadratmeter mark. Enligt det nu föreliggande förslaget till ändring av stadsplanen skulle kronan till staden överlämna dels för breddning av Storgatan mellan Styrmans- och Grevmagnigatorna omkring 1,080 kvadratmeter dels ock för Grevmagnigatans framdragande mellan Stor- och Linnégatorna omkring 1,470 kvadratmeter eller tillhopa omkring 2,550 kvadratmeter.

Av de båda områden, som staden enligt 1894 års avtal skulle överlämna till kronan, ligger det ena om 76 kvadratmeter på den mark, som nu föreslås skola utläggas till Grevmagnigatan, och skall alltså den av staden till kronan avstådda marken minskas med 76 kvadratmeter till 370 kvadratmeter.

Med avräkning av de arealer staden skulle hava att avstå till kronan, skulle alltså kronan till staden överlämna enligt 1894 års avtal 5,236 kvadratmeter (5,682—446) och enligt det nu föreliggande stadsplaneförslaget 2,180 kvadratmeter (2,550—370), vilken sistnämnda areal således med 3,056 kvadratmeter understiger vad i oförmälda avtal överenskommits.

Med överlämnande av det sålunda upprättade förslaget till ändring av stadsplanen för ifrågavarande kasernområde, vilket förslag framställdes å en av stadsplanedirektören Lilienberg den 7 januari 1931 upprättad karta, beträffande vilken jag tillåter mig att hänvisa till handlingarna i ärendet, har byggnadsstyrelsen meddelat, att styrelsen förutsatte, att den kvartersmark, som enligt förslaget skulle utläggas till gata, av kronan utan ersättning överlättes till staden samt att den föreslagna stadsplaneändringen i övrigt genomfördes enligt samma grunder, som godkändes med avseende å den nu gällande stadsplanen.

Departement-
schefen.

Genom det beslut av 1929 års riksdag, varigenom viss del av förutvarande positionsartilleriregementets kasernområde reserverades för historiska museet, vitterhetsakademien och andra under nämnda akademi ställda statsamlingar m. m., avgjordes den sedan snart en mansålder aktuella frågan om den framtida förläggningen av nämnda institutioner.

Riksdagen gav därvid uttryck åt den uppfattningen, att det vore synnerligen påkallat att staten skrede till åtgärder, som kunde sätta historiska mu-

seet i stånd att på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter i forskningens och folkbildningens tjänst.

När sålunda förlägningsfrågan erhöll sin slutliga lösning, förelåg ett av byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvarien utarbetat byggnadsprogram. Detta hade emellertid icke någon definitiv karaktär utan avsåg allenast att giva en föreställning om möjligheterna att för museet använda tomten och de därvarande gamla byggnaderna.

1929 års riksdag påpekade emellertid, att den framlagda byggnadsplanen syntes riksdagen väl omfattande. Särskilt syntes det riksdagen, att alltför rikliga utrymmen upptagits till administrationslokaler. Riksdagen betonade angelägenheten av att vid ett framtida utarbetande av det definitiva byggnadsförslaget begränsningar i största möjliga mån eftersträvades samt att det noga tillsåges, att å området befintliga byggnader effektivt utnyttjades.

1929 års riksdag anvisade vidare ett extra reservationsanslag å 40,000 kronor för utlysande av en arkitekttävlan m. m. Resultatet av denna tävlan föreligger nu i det för Kungl. Maj:ts prövning framlagda förslag till ny- och ombyggnadsarbeten, för vilket jag i det föregående redogjort.

Enligt detta förslag skulle till den gamla kasernbyggnaden — i huvudsak våningarna 1 och 2 trappor upp, — förläggas samtliga administrationslokaler, d. v. s. tjänste- och sammanträdesrum för vitterhetsakademien, riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, ävensom lokaler för antikvariskt-numismatiska biblioteket och det antikvariskt-topografiska arkivet m. m. jämte studiesal för allmänheten. Museisamlingarna hava föreslagits skola helt förläggas till en på tomtens nordöstra del förlagd nybyggnad med huvudingång från Narvavägen. Museibygnaden, som skulle förläggas kring en stor rektangulär gård, skulle förenas med administrationsbyggnaden, d. v. s. den gamla kasernbyggnaden, genom två lägre byggnadslängor, den ena innehållande föreläsningssal, sal för tillfälliga utställningar samt ett museigalleri i två våningar och den andra innehållande konserveringsanstalt, två vaktmästar- (respektive maskinist-) bostäder och värmecentral. De på tomtområdet belägna gamla stallflyglarna hava icke tagits i anspråk för statens historiska museum i det föreliggande förslaget. Det har framhållits, att de lämpligare och utan egentlig omgestaltning kunde användas såsom magasin för olika statliga ändamål, vartill de för närvarande vore mycket starkt anlidade, varjämte behov av sådana magasinslokaler ännu länge torde komma att förefinnas.

I fråga om utrymmena i de föreslagna lokalerna torde jag få framhålla följande. Lokaler för bibliotek och arkiv, som i 1929 års förslag upptogs till 1,200 kvadratmeter, hava nu upptagits med allenast 1,100 kvadratmeter, varjämte tjänstelokalerna, tidigare upptagna till 1,200 kvadratmeter, nu utgöra 980 kvadratmeter. För skåde- och studiesamlingarna avsedda utrymmen hava däremot måst ökas så till vida att skådesamlingarna, för vilka tidigare avsetts 3,500 kvadratmeter, nu upptaga 4,725 kvadratmeter. För studie-

samlingarna har utrymmet däremot kunnat minskas från 2,900 till 2,520 kvadratmeter. Härjämte har tillkommit behov av utrymmen för de komparativa samlingarna, beräknade till 375 kvadratmeter. Samlingarnas golvyta har alltså ökats med $(1,225 - 380 + 375)$ 1,220 kvadratmeter. Frånräknas den tidigare berörda arealminskningen, 320 kvadratmeter, för arkiv, bibliotek och tjänstelokaler, uppstår en totalökning av 900 kvadratmeter eller från den i utredningens tidigare skede beräknade golvytan 10,000 kvadratmeter till 10,900 kvadratmeter. I dessa ytor hava icke inräknats reservlokalerna i administrationsbyggnadens bottenvåning, som uppgå till i runt tal 1,000 kvadratmeter. Byggnadsstyrelsen har framhållit, att den nu berörda arealökningen föranlett en ökning av museibygnadens volym med allenast 1,000 kubikmeter eller från 54,000 till 55,000 kubikmeter.

I fråga om det för samlingarna ökade erforderliga utrymmet har riksantikvarien framhållit, bland annat, att, ju mera arbetet med inventering och uppackning av museets sedan flera årtionden nedpackade arkeologiska material fortskrede — ett arbete, vartill museet först under de senare åren erhållit medel — desto större möjligheter erhöles museitjänstemännen att med säkerhet beräkna utrymmesbehovet för det redan befintliga materialet. Och detta visade sig vara åtskilligt större än vad man tidigare antagit. Dessutom hade de senaste tre åren tillfört statens historiska museum vissa mycket betydande samlingar av föremål, som på grund av sin särskilda betydelse och märkliga beskaffenhet krävde att utställas, och som därför lade beslag på ett ganska stort utrymme; i detta hänseende har i främsta rummet pekats på de rika och märkliga resultaten av utgrävningen av krigargravarna vid Korsbetningen invid Visby samt av pålbyggnaden och klostret i Alvastra.

Enligt de av byggnadsstyrelsen framlagda kostnadsberäkningarna beräknas byggnadsföretaget i sin helhet att draga en kostnad av 4,200,000 kronor eller 700,000 kronor mera än det för 1929 års riksdag framlagda, preliminära förslaget, som slutade på 3,500,000 kronor. Enligt vad byggnadsstyrelsen framhållit, vore den sålunda uppkomna kostnadsökningen att hänföra till följande omständigheter. Den ovan berörda ökningen av nybyggnadens volym med 1,000 kubikmeter föranledde en höjning av kostnaderna med omkring 60,000 kronor. För inredningsarbeten i arkiv, bibliotek, föreläsningssal och konserveringslokaler samt för åtskilliga hyllinredningar, för vilka ändamål kostnader icke medtagits i den tidigare beräkningen, erfordrades ett belopp av omkring 210,000 kronor. Återstoden av de nu uppkomna merkostnaderna orsakades dels av kostnadsökningar på byggnadsmarknaden dels ock därav, att omläggningen av museibygnaden med särskild huvudentré från Narvavägen beräknats medföra en ökning av kostnaderna för de yttre arbetena med tomtens planläggning m. m. framför denna entré, varjämte även vore att märka, att något större anspråk på prydlighet måste ställas på utformningen av museibygnadens inre gård

med hänsyn till det läge denna numera erhållit intill entrépartiet med den direkta utblicken därifrån över gården.

Som jag tidigare omförmält, har riksantikvarien inkommit med en preliminär beräkning rörande de kostnader, som, utöver byggnadskostnaderna, böra beräknas i samband med förflyttningen. Enligt denna beräkning skulle engångskostnaderna uppgå till 350,000 kronor. Härtill komma institutionernas driftkostnader efter överflyttningen till det nya byggnadskomplexet. Dessa hava beräknats till ett årligt belopp av i runt tal 101,000 kronor mot för närvarande omkring 34,000 kronor, d. v. s. innebärande en årlig kostnadsökning av ungefär 67,000 kronor.

Det är sålunda ett mycket omfattande byggnadsföretag, såväl i fråga om engångskostnader som beträffande de framtida driftkostnaderna, jag nu har att framlägga för Kungl. Maj:t. Det är emellertid, såsom framgår av min förut lämnade redogörelse, intet nytt krav, oförmodat framkommet ur förut okända förhållanden, som här framlägges, utan det gäller tillgodoseende av ett sedan lång tid tillbaka vitsordat behov. Efter den ingående prövning, som jag ägnat den föreliggande frågan, har jag också ansett mig böra giva min anslutning till det av myndigheterna enträget framförda yrkandet, att historiska museets byggnadsfråga nu måtte få sin slutliga lösning. Med hänsyn till de stora nationella värden, det här gäller anser jag alltså, att kostnadsfrågan icke bör tillmätas avgörande betydelse. Såsom riksantikvarien framhållit, har statens historiska museum länge väntat på möjligheten att på ett värdigt sätt få visa det svenska folket, vilka utomordentliga, för mången okända skatter det äger i detta museum. Det synes vara rimligt och i nationens samfällda intresse, att nu en tillräcklig och ändamålsenlig byggnad beredes åt detta museum, varigenom detsamma kan sättas i stånd att med framgång utöva sin gärning i vetenskapens och folkbildningens tjänst. Såväl de otillfredsställande lokala förhållanden, som för närvarande råda och enligt en samfällad opinion med det snaraste tarva en förbättring, som de stora uppgifter, som vänta historiska museet i en framtid under bättre yttre förhållanden, komma mig att tillstyrka, att förslag i här förevarande ämne må föreläggas 1931 års riksdag.

Det framlagda förslaget, för vilket tidigare redogjorts, har jag funnit lämpligt och ändamålsenligt. Planen synes ifråga om rummens praktiska fördelning vara väl genomtänkt och utrymmena förefalla väl tillvaratagna. Det föreliggande förslaget innebär en rationell tillämpning av moderna museibyggnadsprinciper, och man synes hava på ett ändamålsenligt sätt sökt tillgodose ej endast de anspråk, som uppställas av den i stark utveckling stående arkeologiska vetenskapen, utan även de krav, som numera resas på en institution, vilken skall gå i spetsen för hembygds museirörelsen och utbilda sakkunniga ledare för denna rörelse.

Byggnadskostnaderna sluta, som tidigare omförmäls, på en summa av 4,200,000 kronor, innebärande i förhållande till det år 1929 preliminärt

beräknade förslaget en ökning av 700,000 kronor. Efter vad jag under hand från byggnadsstyrelsen inhämtat, ingår i denna kostnadsökning en summa av 350,000 kronor, vilken beräknats motsvara ökningarna i prisnivån på den allmänna byggnadsmarknaden. Då det näppeligen synes mig erforderligt att nu behöva räkna med en dylik höjning, helst man tager i betraktande den rådande tendensen till en allmän prissänkning och till den relativt långa byggnadstiden, har jag ansett slutsumman för nu ifrågasvarande byggnadsföretag böra minska med nyssnämnda belopp, 350,000 kronor, till 3,850,000 kronor. Enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle för budgetåret 1931/1932 för arbetenas påbörjande erfordras det belopp av 150,000 kronor, som för ändamålet beräknats i 1931 års åttonde huvudtitel. Återstoden, 3,700,000 kronor, skulle ungefär lika fördelas mellan de fyra följande budgetåren. Under förutsättning att så bliver förhållandet, skulle det nya museikomplexet stå färdigt till inflyttning under år 1936. Både riksantikvarien och vitterhetsakademien hava kraftigt understrukt behovet av att byggnadstiden under alla omständigheter icke måtte dragas ut längre än som sålunda föreslagits. Även jag finner det önskvärt, att den för museets verksamhet så påfrestande byggnadstiden må kunna inskränkas så mycket som möjligt, men finner mig för närvarande icke hava anledning att närmare ingå på fördelningen av byggnadsanslaget på kommande budgetår. Ej heller finner jag nu anledning föreligga att närmare ingå på frågan om inrednings- och driftkostnader.

Rörande tomtfrågan får jag framhålla följande.

Såsom jag tidigare erinrat, skedde 1929 års riksdags beslut om reserverande för historiska museets m. fl. institutioners räkning av här ifrågasvarande område under förutsättning av vissa närmare angivna ändringar i den för området nu gällande stadsplanen. Byggnadsstyrelsen har, på därom gjord anmodan, med skrivelse den 31 januari 1931 inkommit med utlåtande och förslag i ämnet, för vilket jag i det föregående redogjort. Enligt vad jag inhämtat av chefen för kommunikationsdepartementet, torde ytterligare åtgärder vara erforderliga, innan Kungl. Maj:t slutligen kan meddela beslut i stadsplanefrågan. Såsom närmare framgår av byggnadsstyrelsens ovanberörda skrivelse, är emellertid läget i denna stadsplanefråga sådant, att ingen som helst anledning förefinnes att av denna orsak fördröja historiska museets nybyggnadsfråga ett helt år. Å andra sidan måste givetvis stadsplanefrågan vara slutligt avgjord, innan ritningar fastställas och arbetena påbörjas.

Förutsättning för att det avsedda byggnadsföretaget skall komma till stånd är givetvis också, att Stockholms stad utan ersättning till kronan återföreganderätten till sådan mark, som enligt 1894 års berörda avtal mellan kronan och staden samt den år 1892 fastställda stadsplanen skulle utläggas till gata, men som enligt den nu avsedda nya stadsplanen skall utgöra

tomtmark. Å andra sidan bör då också kronan till staden utan ersättning med full äganderätt överlåta den kronans mark, som enligt den nu gällande stadsplanen för dessa områden utgör kvartersmark, men som enligt nyssberörda nya stadsplan skall utläggas som gata eller öppen plats, ävensom bekosta denna marks iordningställande såsom gata eller öppen plats enligt samma grunder, som i 1894 års avtal angivas för där avsedda gatudelar.

Sedan riksdagen fattat beslut i detta ärende, torde Stockholms stads vederbörande myndigheter böra beredas tillfälle att avgöra, huruvida staden är villig att på nyss angivna sätt och villkor i avseende å vissa markområden ävensom genom antagande av det utarbetade stadsplaneändringsförslaget lämna sin medverkan till lösandet av denna museifråga.

I anslutning till vad nu anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att,

under förutsättning *dels* av sådana ändringar i den för f. d. positionsartilleriregementets kasernområde nu gällande stadsplanen, som av byggnadsstyrelsen föreslagits i dess skrivelse den 31 januari 1931, *dels ock* att Stockholms stad utan ersättning till kronan återför äganderätten till den mark, vilken kronan, enligt det den 11 april och den 22 oktober 1894 mellan kronan och staden rörande nyssnämnda område träffade avtalet, avstått till staden och vilken enligt den nu avsedda ändrade stadsplanen skall utläggas till kvartersmark,

till om- och nybyggnadsarbeten för Statens historiska museum, vitterhetsakademien och andra under nämnda akademi ställda statssamlingar å det för ändamålet genom beslut av 1929 års riksdag reserverade området, i huvudsaklig överensstämmelse med av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 31 januari 1931 framlagda ritningar, beskrivning och kostnadsförslag, bevilja ett belopp av 3,850,000 kronor samt därav för budgetåret 1931/1932 såsom *extra* reservationsanslag anvisa kronor 150,000:—

ävensom medgiva, att till Stockholms stad må utan ersättning med full äganderätt avstås all den kronans mark, som enligt förberörda tilltänkta nya stadsplan skall utläggas som gata eller öppen plats, med skyldighet tillika för kronan att bekosta sagda marks iordningställande som gata eller öppen plats enligt samma grunder, som 1894 års avtal mellan kronan och staden angiver för där avsedda gatudelar.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten

Kungl. Maj:ts proposition Nr 131.

lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Enar Sahlin.